

Halkbilimi

Halk Sanatları Derneği Yayınıdır

Sayı
27

Halkbilimi

Halk Sanatları Derneği Yayınıdır

92 / 3 Yıl: 6 Sayı: 27

Temmuz-Ağustos-Eylül 1992

Ederi: 10000 TL.

YILDA DÖRT SAYI YAYIMLANIR

SANIIİBİ: (HAs-Der Adına)
Kani KANOL

YAZI İŞLERİ SORUMLUSU:
Tuncer Bağışkan

YAZI KURULU
Öcal ERTEEN
Kani KANOL
Hasan EKMEKÇİ

YAYIN KURULU
Hasan BULUNÇ
Engin ANIL
Mehmet BİRİNCİ
Rifat ŞIK

DİZGİ- BASKI:
ATEŞ MATBAACILIK -82215

ABONE:
Kıbrıs 40000
Türkiye 50000
İngiltere 10 sterling
Amerika 20 Dolar
Avusturalya 25 Dolar

YAZIŞMA ADRESİ
HAs-DER
P.K 199 Lefkoşa-Kıbrıs
Mersin 10- Türkiye
Tel: 020- 76276 (19:00-21.00)
020- 35870 (Mesai saatleri)
Fax: 020- 35880

On kapak : Eydim' de ilk pantolon giyen ve ilk bağ diken kişi olacak bilinen 1910 doğumlu Hüseyin Zekai Menteş. Fotoğraf 1926 yılında Limasol'da çekildi. (Zekai Altan koleksiyonu)
Arka kapak : 1950 yılında 100 yaşında vefat eden Ayşe Nine' nin çeyizine ait tabak (1835 yılında Sheffield' de Dixon J.ve oğulları firması tarafından İstanbul'a ihraç için imal edilmiştir. (Figen Caner Koleksiyonu)

İÇİNDEKİLER

Okurlara	1
Short Summary of the Contents	2
Figen CANER	
Apostolos Andreas Manastırı ve Adak Yeri	3 - 15
Tuncer BAĞIŞKAN	
Genelkssel ve Ulusal Kültür	16 - 17
Mehmet BİRİNCİ	
Değerlendirme	18 - 19
Prof. Dr. Nevzat GÖZAYDIN	
Eski Lefkoşa' da Su Konusu ve Paşalar	20 -21
Hizber HİKMETAĞALAR	
Halkbilimi ve Halkbilim Araştırmacılığı	22 - 23
Zekai ALTAN	
Osmanlı Belgelerine göre 16. ve 17. yüzyıllarda Kıbrıs Türkleri arasındaki Meslek Dalları	24 - 30
Ahmet ERDENGİZ	
Haberler	31 - 32
Zehra KOZAL	

Okurlara

Değerli Okurlar,

Uzun bir aradan sonra yine sizlerle birlikteyiz. Bu dergimizin geçmiş sayılarımızdan daha güzel olması için Ateş Matbaası tüm teknik olnaklarını seferber etmiştir. Be nedenle başta, özverili dostumuz Sn. Hasan Kahvecioğlu başta olmak üzere Ateş Matbaası çalışanlarına “Sağ olun” diyoruz.

Bu sayımızda, dergimizin Yazı İşleri Sorumlusu Tuncer Bağışkan'ın “Apostolos Andreas Manastırı ve Adak Yeri” başlıklı araştırma - inceleme yazısını bulacaksınız. Bu yazıda, yüzyıllardır Kıbrıslı Türkler ile Kıbrıslı Rumlar tarafından kutsal sayılan adak yeriyle ilgili bugüne kadar yayımlanan ve ilk kez yayımlanacak olan bilgiler yer almaktadır.

Ahmet An'ın yayımlamamız için bilgimize getirdiği Prof. Dr. Nevzat Gözaydın'ın “Kıbrıs Türk Atasözleri ve Deyimleri Sözlüğü”ne ilişkin değerlendirmesine bu sayımızda yanıtla açık olduğunu belirtmek isteriz.

Dergimize ilk kez konuk olan araştırmacı - yazar Hizber Hikmetağalar'ın “Eski Lefkoşa'da Su Konusu ve Paşalar” başlıklı anı yazısını dergimizin ilerleyen sayfalarında bulacaksınız.

“Mutfak ve Bar Sanatı” adlı kitabıyla yakından tanıdığımız araştırmacı - yazar Zekai Altan uzun bir aradan sonra, “Halkbilimi ve Halkbilim Araştırmacılığı” konulu yazısıyla yine bizlerle...

Ciddi ve yansız araştırmalarıyla tanıdığımız Ahmet Erdengiz ise kapalı arşiv belgelerini aralayarak 16. ve 17. yüzyıllarda Kıbrıs Türkleri arasındaki meslek dallarını bilgilerinize getiriyor. Yazısının sonunda ise, ileriki sayılarımızda, aynı döneme ait idari, askeri ve dini meslek dalları üzerinde duracağını müjdeliyor.

Ve yine Zehra Kozal'ın derlediği Kültür - Sanat haberleri dergimizin son sayfalarında yer alıyor.

Aralık ayı sonunda yine sizlere olmak dileğiyle saygılar sunarız.

Halkbilimi

Short Summary of the Contents

Figen CANER

Dear Readers,

After a long absence here we are with you again. Ateş Printing Office used all their technical possibilities for printing a more beautiful issue than the others. The printing office has succeeded in achieving a successful periodical which we would like to our very best friend Hasan Kahvecioğlu at the Ateş printing office and all his workers.

In this issue, you will find an article about "Monastery of Apostolos Andreas and its vow place" by Tuncer Başışkan, the editor of our periodical. Also in this article you will find some information about published or unpublished vow places which is connected with Monastery of Apostolos Andreas and its vow place which are holy for both Turkish Cypriots and Greek Cypriots through out the centuries.

Ahmet An, brought to our knowledge his valuations about "The Dictionary of Turkish Cypriot Poverbs and Idioms" by Prof. Dr. Nevzat Günaydın. We want to make clear that our periodical is always open for the scientific articles and the answers which are given to these articles in the some quality.

Researcher and writer, Hızber Hükmetağalar gave us his memory article titled "The Water Subject in Old Nicosia and Pashas"

After a long time, researcher and writer Mr. Zekai Altan who is very famous by his book "Kitchen and Bar Art" is here with us again, his article is titled "Folklore and Folklore Researchers".

Earnest and impartial writer, Ahmet Erdengiz, through the closed Archives documents, has informed us about the profession groups between Turkish Cypriots in 16th and 17th centuries. At the end of his article, he announces that he is going to inform us about the administrative, military and religious profession groups in the same periods at our next issues.

As usual, Zehra Kozal collected and prepared the cultural and Art news for the Newspaper. At the end of December we will be with you again.

Halkbilimi

Araştırma... İnceleme... Araştırma ... İnceleme... Araştırma... İnceleme...

APOSTOLOS ANDREAS MANASTIRI VE ADAK YERİ

Apostolos Andreas Manastırı ile adak yeri, antik çağlarda DİNARETUM BURNU (1) olarak bilinen Karpaz yarımadasının uç kısmının 4 mil kadar batsındaki kayalıkta yer almaktadır. (2)

Şimdi olduğu gibi geçmiş dönemlerde de Kıbrıslı Türkler ile Rumlar tarafından kutsal sayıldığından sürekli olarak ziyaret edilir; dilek ile adakta bulunulur ve adak yerinin manevi gücünden hastalar için şifa dilenirdi.

ADAK YERİNİ BİR İSLAM ŞEHİDİNE BAĞLAYAN GÖRÜŞLER

Bugüne kadar adak yeriyle ilgili yerli ve yabancı kaynakların tümünde burasının Apostolos Andreas'a (Aziz Andrew) ait olduğuna ilişkin bilgilere raslanmaktadır. Ancak Kıbrıs genelinde kaynak kişilerden sağlanan bilgiler, burasının bir Türk ya da İslam (Arap) şehidine ait olduğu inancının varlığını ortaya çıkartmıştır. Halk arasında kutsal sayılan çoğu adak yerlerinin çok tanrılı dinler dönemine ait yerlerde bulunduğu öncelikle belirtmek isterim. Bu gibi yerler antik çağlarda da aynı, benzerya dini amaçlarla kullanılmaktaydı. Dolayısıyla

Apostolos Andreas'ın 1886 tarihli ikonu

TUNCER BAĞIŞKAN

değişik dinlere bağlı olan Kıbrıslı Türkler ile Rumların Apostolos Andreas adak yerine birlikte sahip çıkma gayretleri, dinlerini Kıbrıs'a yayma, bu yere inananları kendi dinlerine kazandırma ve atalarının izinden yürüyerek adak yerinin manevi gücünden şifa dilenme istençlerinden kaynaklanmış olabilir görüşümdedir.

Bilgisine başvurduğumuz kaynak kişiler, Apostolos Andreas Manastırının doğusundaki adak yerinde Seydül (Ahmet) Bedevi (K.K.15), Mührü Süleyman (K.K.3,44), Süleyman Bedevi (K.K.44), Hz. İlyas (K.K.80), Hz. Ali (K.K.83), Mustafa (K.K.138)

- (1) Günümüzde ise Ayandrea, Dip Karpaz, Rizo Karpaz ve Zafer Burnu olarak da bilinmektedir.
- (2) R. Gunnis, *Historic Cyprus*, s.172-174

veya Hacı Aziz (K.K.83) adlı İslam yada Türk şehidinin gömülü olduğuna inanıldığını söylemişlerdir. Söylendiğine göre burdayatan şehida, adak yerinin yapılması için Kıbrıslı Türkler ile Rumların rüyalarına girmiş. Ancak buraya önce Rumlar sahip çıkmışlar. Kiliseyi yaptırıp adına da Apostolos Andreas adını vermişler. (K.K.3,15,44)

Adak yerinin Hacı Aziz adlı şehide ait olduğuna inanıldığını söyleyen kaynak kişi (K.K.83), Hacı Aziz'in arap akınlarmada Kıbrıs'a çıkartılmayan arap birliğinin komutanı olduğu, oklanarak şehit edildiği ve elbiseleriyle buraya gömüldüğü bilgilerini vermiştir.

Adak yerinin (ya da mezarın) Hz. İlyas'a ait olduğunu savunan kaynak kişi ise (K.K. 80) ikonadaki Apostolos Andreas'ın ellerinin kınalı olmasından dolayı bu kişinin bir Hıristiyan değil de bir müslüman olduğuna inanıldığını ve bu bilgileri de yaklaşık 50 yıl kadar önce Selimiye Camisinin imamı Mustafa beyden duyduğunu söylemiştir. (3)

APOSTOLOS ANDREAS'ın KİMLİĞİNE İLİŞKİN SÖYLENTİLER

Apostolos Andreas'ın kimliğine, yaşam öyküsüne ve yarattığı savlanan mucizelere ilişkin bilgilerimiz kaynak kişiler ile kaynak kitaplara dayanmaktadır.

Hakkındaki söylentilerin çokluğu, Kıbrıs'taki Türkler ile Rumlar arasındaki itibarının yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Yaygın olarak Apostolos Andreas adıyla bilinmesine karşın, değişik kaynaklarda adından Aziz Andrew (İngilizce kaynaklarda), Ayandrea (Türkler tarafından) ve Aindrikas olarak da sözedilmektedir.

Bethsaydalı bir balıkçı olan Andreas, önceleri Vaftizci Yahya'nın (John) bir müridiydi. Daha sonraları İsa Peygamber'in çağrısı üzerine havarilerinden biri olmuştur. (4) Havari olmak için ilk çağrılan kişi olması itibarıyla kendisine "O PROTOKLİTOS" (ilk çağrılan) dini ünvanı verilmiştir. Hıristiyanlığı yaymak için önce Anadolu'daki Bitinya ile Karadeniz kıyılarını, sonra da Makedonya ile Tesalya'yı içine alan uzun bir yolculuğa çıkmıştır. Son olarak Pelepones yarımadasındaki antik Patras kentine yerleşen aziz, 80 yaşındayken burdaki bir zeytin ağacına çakılmak suretiyle öldürülmüştür. Bu ağacın 1821 yılı itibarıyla

yerinde bulunduğu saptanmış ise de şu anda kuruyup kurumadığı bilgileri sağlanamamıştır.

Bir söylentiye göre azizin Kıbrıs'a ilk gelişi Kudüs'e dönüş yolculuklarından birinde gerçekleşmiştir. Söylendiğine göre Apostolos Andreas yıllık (geleneksel) Hamsin Yortusu ile Kilise Meclisi toplantısına katılmak için Kudüs'e giderken bir gözü görmeyen bir kaptanın gemisine binmiş. Yolculuk sırasında gemideki içme suyunun tükendiğine tanık olmuş. Şimdiki manastırın açıklarına gelince, bu noktadan karaya çıkılması halinde, geminin gereksinimi olan içme suyunun kuyulardan (su

■ *Söylendiğine göre burada yatan şehida, adak yerinin yapılması için Kıbrıslı Türkler ile Rumların rüyalarına girmiş. Ancak buraya önce Rumlar sahip çıkmışlar. Kiliseyi yaptırıp adını da Apostolos Andreas adını vermişler.*

kaynaklarından) sağlanabileceğini kaptana söylemiş. Karaya çıkanlar azizin söylediği yerde su kaynağını bulmuşlar ve geminin su gereksinimini karşılamışlar. Bir gözü görmeyen kaptan getirilen sudan içince görmeyen gözü görmeye başlamış. (5) Diğer bir söylentiye göre, Aziz önce kaptanı gemide tedavi etmiş, sonra da su almak için karaya çıkmıştır. (6) Aziz'in bu hizmetine karşılık kaptan ona altın ve gümüş vererek ödüllendirmek istemiş. Ancak o bunu kabul etmemiş. Böylece yolcuların tümü de aziz

- (3) *Ancak Yahudilerin de ellerine kına sürdükleri öğrenilmektedir.*
- (4) *K.K. Keshishian, Romantic Cyprus, s.172*
- (5) *Get to know Famagusta and Cyprus, Xenia publishers, Cyprus, s.50*
- (6) *K. Keshishian, Romantic Cyprus, s.173*

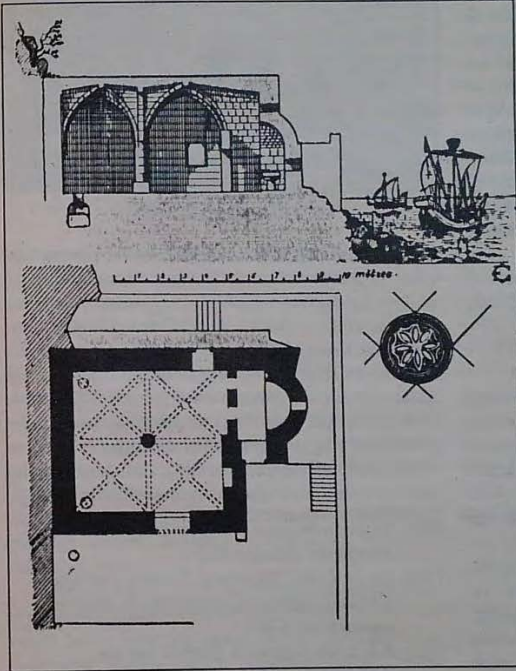
tarafından vaftiz edilip Hıristiyan olmuşlar. Kaptan, azize duyduğu hürmet ile saygıyı ifade etmek için azizin çok kıymetli bir ikonunu Kudüs'te satın alıp

nedenle Apostolos Andreas önce Karpaz yarımadasına gelmiş, sonra da buradan ayrılmak istemiş. Bir gün şimdiki manastırın olduğu yerdeki bir kayanın üzerinde otururken Salamis'ten gelen bir gemi görmüş. Durmalarını ve kendisini bir sandalla gemiye almalarını işaret etmiş. Onu gemiye almışlar. Ne var ki 4 mil kadar yol aldıktan sonra, Karpaz yarımadasının en uç kısmındaki Aphrodite Acrea Tapınak kalıntılarının bulunduğu CASTROS bölgesinde (Dinaretum Burnu) rüzgar aniden durmuş; gemi akıntıya kapılmış. (8) Rüzgar olmadığından üç gün süreyle gemi ordan kımıldayamamış. Bu arada su stokları tükenmiş. Kaptan, gemiye yeni binen yolcusuna, bu bölgede su kaynağı bulunup bulunmadığını sormuş. O da gemiye alındığı yerde su kaynağı bulunduğunu söylemiş. Kaptan da gemideki keçi derisinden yapılmış su tulumlarını doldurmaları için askerlerini oraya göndermiş. Ancak askerler su kaynağını bulamamışlar. Bu olay kaptanın çok canını sıkmış ve azizi denize atmakla tehdit etmiş. Bunun üzerine Apostolos Andreas askerlerle karaya çıkmış. Su kaynağı, üstten yuvarlanan bir kayayla kapanmış durumdaydı. Aziz bu kayayı kaldırıp denize atar atmaz ordan su fişkırmaya başlamış. Gemiciler de tulumlarını doldurup gemiye dönmüşler. Gemideki yolcular arasında Kaptanın 10 yaşındaki oğlu da varmış. Bu çocuğun gözleri altı yaşındayken kör olmuş ve o günden sonra da hiç görmemişti. Aziz

güverteye çıkınca çocuğun yanına gidip onu sevmiş ve gözlerini yıkaması için karadan sağladığı sudan vermiş. Sonra yanına oturarak, geminin hareket

(7) *Maria Paraskevopoulou, Researches into the traditions of the popular religious feasts of Cyprus, s.80-83*

(8) *Burundan sonraki adalar KLİDES adıyla ve "Kıbrıs'ın anahtarları" olarak bilinmektedir.*

Apostolos Andreas Adak Yeri
(Camille Enlart'ın Kitabı)

dönüş yolculuğunda su kuyularının yanına koymuş. Böylece bu noktada başlayan söylentilerin temeli atılmış olur.

Apostolos Andreas ile adak yeriyle ilgili diğer bu söylentiye Kudüs'ten kaçışıyla ilgilidir. (7) Söylentiye göre, M.S 31 yılında Kudüs'teki Yahudilerin azizler ile Hıristiyanlara karşı uyguladıkları baskılar, onların komşu ülkelere göç etmelerini zorunlu kılmıştı. Bu

Halkbilimi 6

etmesini sağlayacak rüzgarın çıkması için dua etmeye başlamış. O anda çocuğun gözleri görmeye başlamış ve rüzgar çıkmış. Bu mucizeler karşısında etrafına oturan yolculara Hıristiyanlık dinini anlatmış. Onları ikna etmiş olacak ki, önce kaptan ile oğlu, sonra da yolcuların tümü vaftiz edilerek Hıristiyan olmuşlar. Bu arada kaptanın oğluna Andrew (Andreas) adı verilmiş. Aziz İstanbul'da gemiden inmiş ve Hıristiyanlık öğretilerini yayarak Yunanistan'daki Patras kentine ulaşmış. Uzun yıllar kentte kaldıktan sonra orda bir ağaca çakılmak suretiyle öldürülmüş. Bu olayı öğrenen geminin kaptanı, kendilerine su sağladığı kayalıkta ona bir kilise yaptırmadağında bulunmuş. Ancak aradan aylar ve yıllar geçmesine karşın adağını yerine getirememiş. Aziz bir gece rüyasına girip ona adağını hatırlatması üzerine, ertesi gün azizin bir ikonunu almış ve oraya yaptırdığı dua yerine (şapel'e) asmış.(9)

ADAK YERİNİN GENİŞLETİLMESİ VE ÜNÜNÜN YAYILMASI

Burasının önceleri bölgesel küçük bir adak yeri olduğu (10) ve buraya kilise inşa edildikten sonra ününün Kıbrıs geneline yayıldığı öğrenilmektedir.

Şimdiki üç su kuyusunu (kaynağını) çevreleyen Gotik nizamdaki adak yerinin (Şapel) M.S. XV. yüzyıl Lüzinyan döneminde yapıldığı tahmin edilmektedir.(11)

Yaklaşık kare planlı olan adak yerinin ortasında tavanı destekleyen başlıksız bir sütun ve Kuzeydoğusunda apselli bir mekan bulunmaktadır.

1738 yılının son aylarında Kıbrıs'ı ziyaret eden antik yazarlardan POCOKE, Apostolos Andreas adak yerinin kayaya oyulmuş olduğunu ve doğudaki buruna adının verildiğini yazmıştır. (12)

1867 yılından hemen önce terkedilmiş bir durumdaydı. Çok az kişi suyunun sağlığa yararlı olduğunu biliyordu. Burasını sadece çevreköylüler ziyaret ederler ve para başlığında bulunurlardı. Söylendiğine göre XIX. yüzyılın ortalarında itibaren Apostolos Andreas, Dip Karpaz 'ın papazı Babayuannu İkonomu'nun (Hacı İkonomu) (10.9.1927-4.7.1909) sık sık rüyasına girmeye ve

Kiliseye ait bazı malzemeler

adak yerinin itibar kazanması için onu buraya bir kilise yapmaya zorlamış. Böylece Hacı İkonomu, adak yerini ziyaret edenlerden sağlanan başlıklarla adak yerinin yanındaki şimdiki kilisenin yapımını başlatmış. Kilise 1867 yılında bitirilince başpiskopos Sophronios II tarafından takdis edilip hizmete girmiş ve burada bir de panayır düzenlenmiş. (13) 1904 tarihli itibariyle adak yeri ile kilisenin çevresinde geleneksel olarak panayır kurulmadığı, (14) daha sonralarıysa 15 Ağustos ile 30 Kasım tarihlerinde ziyaret ile panayır'ın gelenekselleştirdiği

- (9) *Şu anda bu şapel manastır kilisesinin kuzeydoğu bitişiğindedir.*
- (10) *Sir H. Luke, The City of Dancing Dervishes, s.152; G. Jeffery, A. description of Historic monuments, s.257*
- (11) *S.H.Luke, Cyprus A Portrait and an Appreciation, s.134-138; S.H.Luke, The city of Dancing Dervishes, s.152; Camille Enlart, Gothic art and the Renaissance in Cyprus, s.309-313*
- (12) *Exerpta Cypria, s.258*
- (13) *S.H.Luke, the city of Dancing Dervishes, s.152-153*
- (14) *C.D. Cobham and S.J.T. Hutchinson, A handbook of Cyprus, s. 86*
- (15) *S.H. Luke, Cyprus a portrait and a Appreciation, s. 134-138*

Apostolos Andreas Adak Yeri ve Bakıcısı

öğrenilmektedir. (15) O günlerde manastırın avlusunda 4 gün süreyle panayır kurulur; bu panayırlarda bölgesel ürünler ile hayvanlar pazarlanırdı. (16)

Eskiden kiliseyi ziyaret edenlerin, kilisenin günah çıkartma yerindeki bir geçitle adak odasına ulaştırdıkları öğrenilmektedir. (K.K.44) Ancak şu anda adak odasına kilisenin dışından ulaşılmakta; böyle bir geçidin varlığına bilinmemektedir.

Kiliseyi yaptıran Babayuanu İkonomu'nun kiliseye çeşitli dini eşyalar bağışladığı öğrenilmektedir. (17) 1912 itibarıyla bu şahsın mezarı kilisenin yanındaki boş arazide bulunmakta, mezar taşı olmadığı içinse üzerinde domuzlar ile tavuklar dolaşmaktaydı. (18)

Kilisenin 1867 yılında inşa edilmesine ve suyunun göz hastalarını sağlığa kavuşturduğunun bilinmesine karşın, burası 1912 yılına kadar sadece çevre köylüler tarafından ziyaret edilen bölgesel bir adak yeri olmaktan kurtulamamıştır. Bunun bir nedeni azizin mucizevi özelliklerinin duyulmamış olması, diğer bir nedeniyse çok uzak bir yerde bulunmasıydı. (O zamanın şartlarında Baf'ta oturan bir kişinin adak yerini ziyaret edilebilmesi için en aşağı 3-4 haftalık bir süreye ihtiyaç duyulmaktaydı.) Ancak o dönemlerde çevre köylüler, buradaki kaynak suyun göz hastalıklarına karşı yararlı olduğunu biliyorlardı.

Söylendiğine göre o tarihlerde, yaklaşık 30 mil uzaklıktaki bir Türk köyü olan Galatya'daki yaşlı bir

adamin gözleri kör olmuş. Bir yıl süreyle derdine درمان bulunamamış. Nihayet Hıristiyan bir arkadaşının teşvikiyle ve onunla birlikte adak yerini ziyaret etmiş. Kuyuların yanında diz çökerek oradaki suyla yüzünü yıkamış. Adak yerinin kapısından çıkınca gözleri görmeye başlamış. (19)

Yukarda belirttiğimiz gibi 1912 yılına girildiğinde bu adak yerine ilgi olmadığı gibi, azizin ünü de yaygın olarak bilinmiyordu. Ancak bu tarihte gelişen bir olay, ününün Kıbrıs geneline yayılmasına ve Kıbrıs'ın dört bir yanından gelen ziyaretçilerle dolup taşmasına vesile olmuştur. O tarihte Kıbrıs'taki yüksek komiserin özel sekreteri görevinde bulunan Sir Harry Luke'nin bu olayla özel olarak ilgilendiği ve detaylarını kaleme aldığı öğrenilmektedir. (20) Saptamalara göre, Türkler ile Rumlar arasındaki nüfus değişiminden çok önce Alanya'da Maria Georgiou adlı bir rum kadını yaşardı. Dul olan bu köylü kadının Panteli adlı bir oğlu vardı. 1895 yılında Panteli 13 yaşındayken, kendini vafit eden aile dostları olan komşu köydeki papazı ziyaret etmek için evden çıkar; bir daha onu görün olmaz. Maria komşu köye giderse de oğlunu kimsenin görmediğine öğrenir. Aramaları sonuçsuz kalır. En sonunda Pantel'in esrarengiz bir şekilde kayboluşu yolda giderken haydutlar tarafından kaçırılmış olabileceğine yorumlanır. Yıllar birbirini

-
- (16) L. ve H.A. Mangoian, *The Island of Cyprus*, 2.65
- (17) *Baba Yuannu İkonomu'nun kiliseye bağışladığını saptayabildiğim eşyalar arasında 1867 tarihli gümüş kaplamalı incil, 1878 tarihli haç, 15.3.1883 tarihli kupa (Diskobodiron) ve 1901 tarihli buhurdanlık bulunmaktadır.*
- (18) *S.H. Juke city of Dancing Dervishes*, s.169
- (19) *S.H. Luke, The city of Dancing Dervishes*, s.153-154
- (20) *Sir. H. Luke, Cyprus a portrait and an Appreciation*, 134-138; *H.C Luke, Dancing Dervishes*, s. 150-170; *Gordon Home, Cyprus then and now*, s. 184,185,187

Maria Georgiou ile oğlu Panteli
(S.H.Lake, The City of Dancing Dervishes)

kovalarken, Maria oğlunu bulma ümidini yitirir. Aradan 18 yıl geçer. 1912 yılının ilk aylarında Maria, Apostolos Andreas'ın rüyasına girdiğini ve oğlu hakkında bilgi edinmek istemesi halinde hiç vakit kaybetmeden Kıbrıs'taki kilisesini ziyaret etmesini söylediğini iddia eder. Rüyasında gördüklerinin etkisinden kurtulamayan Maria, Adana'da bir trene binip Mersine ulaşır; Larnaka'ya hareket edecek bir gemiye biner. Orto Joksların "Büyük Paskalya Yortusu"ndan bir hafta önce olduğundan, gemi

paskalyayı aile ile arkadaşlarıyla kutlamak için Kıbrıs'a gelecek olan Bağdat'taki tren yolunda çalışan Kıbrıslı Rum işçilerle doluydu. Güvertedeki yolcular arasında iki Mevlevi Derviş'i de bulunmaktaydı. Bu arada Maria, Dervişlerden birisiyle samimiyet kurar; onunla dertleşmeye başlar. O dönemde Anadolu'nun iç kısımlarındaki bazı bölgelerde oturan Rum köylülerin çok büyük bir bölümü ve hatta bazı bölgelerde tamamı dillerini ve dinlerini unuttuklarından sadece Türkçe konuşuyorlardı. Bu nedenle Maria ile Derviş anlaşmakta zorluk çekmezler.

Dervişlerin Kıbrıs'a gitme nedeni, Lefkoşa'daki Mevlevi Tekkesi'nin emlakıyla ilgili bir işi takip etmek iğindi. Sohbet sırasında Maria, kaçırılan oğlundan ve rüyasına girip bu yolculuğu yapmasına neden olan Apostolos Andreas'dan sözeder. Derviş konuyla yakinen ilgilenir ve kaybolan çocuğun vücudunda belirgin bir iz bulunup bulunmadığını Maria'ya sorar. Ona çocuğun biri göğsünde, diğeri ise omuzunda olmak üzere iki ben bulunduğunu söyler. Bunun üzerine cübbesini açan Derviş, tarif edilen yerlerdeki benlerini Maria'ya gösterir.

Derviş başındaki deve kılından yapılmış kahverengirenkli uzun şapkasını denize atıp annesiyle kucaklaşır. Panteli annesine komşu köye giderken haydutlar tarafından kaçırıldığını, İstanbul'da satıldığını, birçok el değiştikten sonra derviş olmak için eğitim gördüğünü, hiç yalnız kalmayıp çok yerleri dolaştığından çocukluk anılarının silindiğini, doğduğu yer ile ailesini unuttuğunu, ancak annesinin detaya inen hikayesinin unuttuğu çözüşeyleri hatırlamasına neden olduğunu söyler. Etraflarına oturan işçiler Panteli'ye Rum giysileri ile Apostolos Andreas'a gitmeleri için aralarında topladıkları paraları verirler. Larnaka'ya ulaşınca Maria ile Pantel'nin hikayesi etrafa yayılır. Panteli önce bir berberde sakallarını kestirir. Sonra onları Larnaka Piskoposuna götürürler. Panteli yeniden vaftiz edilir. Ertesi gün Magosa'ya gidip kiraladıkları eşeklerle Apostolos Andreas manastırına doğru yola çıkarlar. Salamis'ten geçip önce Magosa boğazındaki bir handa, sonra da

Leonarissos ile Dipkarpaz'da birer gece konakladıktan sonra (21) Apostolos Andreas Manastırına ulaşırlar. Eski adak yerindeki sunağın önünde Azize dua ederler.

1912 yılının ilk aylarında gerçekleşen bu olay Balad (İlahi Türkü-İlahi şiir) şeklinde kaleme alınarak değişik Rumca broşürlerle adanın her tarafına duyurulur.(22) 1912 yılı itibarıyla bu broşürlerden toplan 7700 adet basıldığı, paralı olarak satıldığı ve bu broşürlerden birinin kısa sürede mevcudu tükendiğinden iki ile üçüncü baskılarının yapıldığı öğrenilmektedir. Bu yayınlardan azizin mucizesini öğrenenler, adak yerini akın akın ziyaret etmeye başlarlar. Böylece Apostolos Andreas adak yeri Kıbis'in en önemli ziyaret yerlerinden biri durumuna gelmiş olur.

APOSTOLOS ANDREAS'IN NİTELİKLERİ

Bir azizin adak amaçlarıyla yaygın olarak ziyaret edilebilmesi için öncelikle belirgin niteliklerinin olması ve olağan dışı işler ortaya koyması gerekliliğine inanılmaktadır. Apostolos Andreas'ın gerçekleştirdiği

olağandışı işler arasındaki "Rüzgarları yönlendirme", "Deniz yolcularını koruma" ve diğer hastaların (topal, kötürüm, sağır, dilsiz, sara, çocuk doğurmamak, v.ss) yanısıra özellikle "Göz hastalarını sağlığa kavuşturma" niteliklerinin ağır bastığına inanılmaktadır.(23)

APOSTOLOS ANDREAS ZİYARETLERİ VE ADAKLAR

Apostolos Andreas Manastırı şimdi olduğu gibi eskiden de şifa bulmak, adak adamak ve adak sunmak amaçlarıyla adanın değişik yörelerinden gelenler tarafından ziyaret edilirdi. Hatta çok eski dönemlerde

- (21) *Maria ile Panteli'nin Dipkarpaz'dan ayrılrken, evlerden çıkan köylülerin onlara gülümdanlıklarla gül suyu döktükleri, toprak buhurdanlık içinde yaptıkları zeytin yapraklarıyla tütsüledikleri ve onların da çıkan kutsal dumanın üzerinde ellerini salladıkları öğrenilmektedir. (S.H.Luke, The city of Dancing Dervishes, s.168)*
- (22) *Cypus Gazete 17 th January. 1913, s.8026-8027;*

Ch.Th. Palaeses, Apostolos Andreas'ın mucizesiyle Anadolu'daki Alanya'da kaybolan Pantelis'in bulunması ve Türkler tarafından kaçırılışı, 1912 (7 sayfa); C.J. Ptochopoulos, İlk çağrılan Apostolos Andreas'ın büyük mucizesi, Mayıs 1912 (6 sayfa); Cleanthes Savva, Apostolos Andreas'ın mucizesi, Nisan 1912 (9 sayfa) Ch. M.Tjapouras, Apostolos Andreas'ın Pantelis Derviş için yarattığı büyük mucize, Mayıs 1912 (8 sayfa)

- (23) *R Gunnis, Historic Cyprus, 169*

Apostolos Andreas Kilisesinin içi.

manastır açıklarında gemilerden inen gemiciler azize dua ederler ve adakta bulunurlardı.(24)

Manastıra ulaşım, katır, eşek ve öküz arabalarıyla, eşeklerin sırtında veya gruplar halinde yaya gerçekleşirdi. Manastıra ulaşmak için gruplar halinde köylerden geçilirken yolun kenarına dizilen köylüler onlara su ile yiyecek verirler, gülümdalıklarla avuçlarına gülsuyu dökerler ve pişmiş toprak buhurdanlıklar içinde yaktıkları zeytin yapraklarıyla onları tütsülerlerdi. Kaleburnu köylüleri, köylerinden geçen gruplara yol kenarında durarak yiyecek ile içecek sunarlardı. Çok uzak yoldan ziyarete gelen köylüler, ayakkabılarının yıpranmaması için yalınayak yürürler ve ayakkabılarını ellerinde taşırlardı.(25)

Aziz'e genellikle balmumundan insan figürleri, hastalanan uzuvların (el, ayak, parmak, göz, vücut v. ss) balmumu, altın veya gümüşten şekilleri, dantel işleri, para, saç lülesi, saat, gerdanlık, küpe, kaşık, ipek çilesi, gemi modelleri, ekmek, mum, altın-gümüş takılar ve canlı hayvan (K.K.3,271) adanırdı.

Metalden adaklar ikonun örtüsüne takılır, kıymetli olanlarsa ikonun yanındaki camlı dolapta korunurdu. Bu eşyalar belli zamanlarda satılarak manastıra gelir sağlanırdı. 1936 yılı itibarıyla gerçekleştirilen satıştan 1500 Kıbrıs Lirası gelir sağlandığı öğrenilmektedir. (27) Kıbrıs Başpiskoposluğuna bağlı olan manastırın 1972 yılı itibarıyla ziyaretçileri ile diğer kaynaklardan sağladığı yıllık geliri 25 bin Kıbrıs lirasıydı. Bu paradan Dipkarpaz'daki yüksek okulun tüm giderleri karşılanır ve diğer orta dereceli okullar ile hayır derneklerine cömertçe katkıda bulunulurdu.(28)

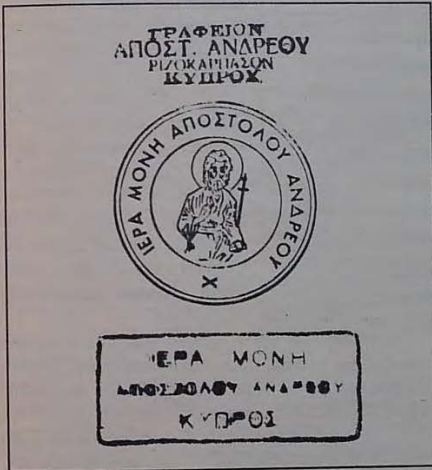
Apostolos Andreas Manastırı

APOSTOLOSLANDREASLA İLGİLİ SÖYLENTİLER VE UYGULAMALAR

Şifa bulmak amacıyla manastırı ziyaret ederler, manastırın girişinde ulaşım araçlarından inerler ve yürüyerek kiliseye varırlardı. Kilisenin kapısından azizin ikonuna kadar yerde emeklerlerdi.(K.K.265) Eğer azize gözleri görmeyen bir çocuk adanmışsa, annesi çocuğu sırtına alıp ikona kadar emeklerdi.(K.K.195) Hasta olan eğer bir kadın ise, ikonun önüne ulaşınca başındaki yemeni ile giydiği ceketini (veya kazağı) çıkarır ve yemeninin ucuna

- (24) *M. Paraskevopoulou, Resarches into the traditions of the popular religious feasts of Cyprus, s.80-83*
- (25) *S.H. Luke, he city of dansing Dervishes,s.153 (Luke, manastıra cimri köylülerin yalınayak gittiğini yazmaktadır)*
- (26) *Günümüze ulaşan Apostolos Andreas ikonunun en eskisi 1886 tarihli olup Eski Eserler ve Müzeler Dairesinde korunmaktadır.*
- (27) *R.Gunnis,Historic Cyprus,s.169*
- (28) *K.K. Keshishian,Romantic Cyprus,s.173*

altın yüzüğünü bağladıktan sonra, bunları 1886 tarihli Apostolos Andreas'ın büyük ikonunun üzerine asardı. Bu sırada da "Başımdaki bu yemeni ile giydiğim ceket nasıl çıktı ise, gözümdeki perde de öyle çıkıp gitsin" diye (veya hastalığın tümüne göre) dilekte bulunurdu. Hastalar manastırın misafirhanesinde 2 veya 3 gece kaldıktan sonra evlerine dönerlerdi. (K.K.265) Hastaların geceleri manastır kilisesinde uyumaları halinde çok erken bir sürede sağlığa kavuşacaklarına inanılırdı.(29)

Apostolos Andreas Manastiri'ne ait Mühürler

Yukarda Apostolos Andreas'ın gözleri görmeyenleri sağlığa kavuşturma gücüne sahip olduğunu söylemiştik. Çok uzun yıllar önce Lefkoşa'nın bir mahallesinde arkadaşlarıyla oynarken yere düşen bir çocuğun gözüne kıymık batmış. Ailesi onu tüm doktorlara götürmüştü de bir teki dahi çocuğun gözünü ameliyatsız kurtarma ümidi vermemiş. Nihayet çocuğu Apostolos Andreas'a götürmeye karar vermişler. Eşeklerle manastıra varmışlar. Oraya varır varmaz çocuğun gözündeki

kıymık düşmüş ve görmeye başlamış.(30)

Eğer Azize HAYVAN ADAĞI yapılmışsa canlı olarak götürülüp manastırın kapısında serbest bırakılırdı.(K.K.197.227)

Çok fakir olan bir Türk çiftçisi, aniden kör olan çocuğunun yeniden görmesi için tarlasını sürdüğü öküzü Apostolos Andreas'a adanmış. Öküzle çocuğunu alıp manastıra gitmiş. Manastır alanına girer girmez çocuğun gözleri görmeye başlamış. Çocuğun görmeye başlaması üzerine "boyunduruğunun yerde kalmaması" ve ailece "zebil" duruma düşmemeleri için öküzünü manastırda bırakmaktan vazgeçmiş. Ancak manastırdan tam ayrılacağında çocuk yeniden kör olmuş. Çeşitli yakarışlarla öküzünü yeniden aziz'e vermeyi adanmışsa da, çocuğun gözleri bir daha görmemiş. (K.K.3,244) Bu Türk ailesinin manastıra öküz değil de kıymetli hediye adağında bulunduğuna ilişkin söylenti Rupert Gunnis tarafından da tesbit edilmiştir. (31)

Yine bir zamanlar Skarinu köyünden Tsouli Kouris adlı bir köylü ölümcül bir hastalığa yakalanınca, iki öküzden birini aziz'e adanmış. Köylü sağlığına kavuşmuş ama adağını yerine getirmesi halinde tarlasını süremeyeceği düşüncesiyle azize para vermeyi planlamış. Ancak bu kararı aldıktan sonra ahırdaki öküzü kaybolmuş. Onu hiç bir yerde bulamamış. Nihayet ona öküzünün Apostolos Andreas manastırının yanında koştüğünü söylemişler. Manastıra gidince sahibini gören öküz ellerini yalamaya başlamış. O anda adağını hatırlamış ve kilisede dizlerinin üzerine çökerek "Öküzüm sana helal olsun. Onu burda tutmak istediğin sürece bana başka bir öküz satın almak için yardımcı ol" diye Apostolos Andreas'a dua etmiş.(32)

Apostolos Andreas'a ZEYTİN YAĞI adağında bulunup da değişik nedenlerle(yurt dışında veya

(29) Maria Pareskevopoulou, aynı eser, s.80-83

(30) Aynı eser, s.82-83

(31) R. Gunnis, Historic Cyprus, s.169

(32) Maria Paraskevopoulou, aynı eser, s.83

Kıbrıs'ın uzak bir yerinde ikamet nedenleriyle manastırı ziyaret edemeyen adak sahipleri, bu adaklarını bir şişeye koyup kendilerine en yakın yerden denize atarlardı. "Rüzgarların Hakimi" olma özelliğine de sahip olduğu inanılan Apostolos Andreas'ın rüzgarlara emrederek şişeyi manastıra sürükleyeceğine ve manastır görevlilerinin eline ulaşmasını sağlayacağına inanılmaktadır. (K.K.258.263) Denize atılan zeytin yağıyla dolu şişelerin manastırın koyuna girer girmez kilisenin

çanının kendiliğinden çalmaya başladığı ve bu uyarı karşısında görevlilerin (keşişlerin) şişeyi gidip denizden aldıkları söylenmektedir. (K.K.3,220) Manastıra ulaşması için Lefkoşa (K.K.26), Baf (K.K.3,191) ve Erenköy (K.K.133) Türklerinin denize zeytin yağıyla dolu şişeler attıkları saptanabilmiştir. Lefkoşa'da oturan adak sahipleri adaklarını Girne'den denize atarlardı. Eğer adak sahipleri Erenköylü ise, önce bu kişiler, deniz kenarındaki Ay. Eleni adaki yerini ziyaret ederler, ordaki akar sudan ellerini yüzlerini yıkarlar; Sonra da şişe içindeki zeytin yağı adaklarını denize atarlardı.

Apostolos Andreas'ın bazı Kıbrıslı Türkler tarafından Süleyman adıyla bilindiği noktasından hareketle sırası gelmişken, Erenköylü Resmîye Ziya'dan (K.K.138) sağladığım bilgileri de buraya aktarmanın yararlarını inanmaktayım.

Resmîye Ziya'nın ninesinden öğrendiğine göre, dedesi İbrahim Eset Efendi, Cihan Harbi sırasında yedi yıl süreyle Türkiye'de esir kalmış. Esirlik yıllarında yedi türbenin temizlik işlerini yapmış. Türbeyi süpürmüş, halılarını silkelemiş ve çöplerini dökmüş. Yedi yılın sonunda bir gece rüyasına giren zayıf, sakalları dizlerine kadar uzanan, altın bir baston tutan ve kendini Süleyman Efendi diye tanıtan yaşlı bir adam ona: "A İbrahim sen Kıbrıs'a gidiyon. Harp

bitti. Benseniyedisene korudum..... Kıbrıs'a gittiğinde bana bir şey göndermek istersen bir şişenin içine yağ koy. Deniz kenarında Meriga ağacı ile su akan Blefedi kayalığı vardır. Şişeyi kayalıklardan denize at. Ben bu taraftan alırım" demiş.(33) Ona bir kılıç, 7 kurşun atan bir tüfek (garabina) ve hastaları sağlığa kavuşturmak için bir hamaylı ile kahverengi renkli küçük bir taş vermiş. Ona hastaları tedavi şeklini de öğretmiş.

Yurtdışında yaşayanlar Apostolos Andreas'a sadece şişe içinde zeytin yağı adakları göndermekle kalmayıp, bir sandığa kaydukları mum adaklarını da gönderirlerdi. Denize bırakılan sandığın manastıra ulaşacağına ve manastırın bulunduğu koya girer girmez kilisenin çanlarının kendiliğinden çalmaya başlayacağına inanılırdı. Kaynak kişinin eşi Düriye hanımın böyle bir olaya tanık olduğu öğrenilmiştir. (K.K.3)

Herhangi bir uzvu ağrıyan hastaların ağrıyan uzuvlarının gümüş veya balmumundan yapılmış tasvirlerini, ya da hastaların ağırlık ile boyundaki balmumu heykellerini (figürlerini) Apostolos Andreas'a adamları yaygın bir adak şekliydi. Buna "BOYUNA MUM ADAĞI" ile "AĞIRLIĞINA MUM ADAĞI" denirdi.

(33) *Resmîye Ziya bu bilgiler üzerinde ısrar etmiştir. Bunun üzerine Apostolos Andreas'ı Süleyman adıyla bilip bilmediğini sorduğumdaysa "biz onu Mustafa olarak biliriz" yanıtını vermiştir. Dolayısıyla Kıbrıs'ta yaygın olarak bilinen bu adak şeklinin 1923 yılından önceye dayandığının düşünülmesine neden olmaktadır. Bu gelenek bizlere antik çağlarda tapınaklara konan heykelleri anımsatmaktadır.*

Sürekli düşükyaptıklarından “Çocukyasaatmayan kadınlar “ olarak tanımlanan kadınların normal doğum yapmalarını sağlamak için , doğacak çocuklar Apostolos Andreas'a adanırdı. Normal doğum gerçekleşir gerçekleşmez (çocuk ana rahminden düşer düşmez) teraziyle tartılır ve libra ağırlığı ile şeklinde bir mum yaptırılırdı. Çocuk yetişkin bir yaşa gelince mumla birlikte kiliseye götürülürdü. Kilisenin giriş kapısında eline verilen bu mumu annesiyle birlikte emekleyerek dua yerine götürüp bırakması ondan istenirdi. Mumun oraya bırakılmasıyla adak yerine getirilmiş olurdu. (K.K.3)

Balmumuyla ilgili diğer bir olay ise Maria Pareskevopoulou tarafından saptanmıştır. Söylenildiğine göre bir kadının oğlu 6 yaşındayken ölmüş. Çocuğu defnetmek için tabutun yapılması beklenirken çocuğun annesi uyuyakalmış. Rüyasına aziz girmiş ve kendisine “Senin oğlun ölmüştür. Ancak eğer bana herhangi bir adak adarsan oğlun hayata dönecektir.” demiş. Kadın da evin dışına çıkıp eline büyük bir taş almış ve “Eğer oğlumu bana geri verirsen sana oğlunun ağırlığında mum vereceğim” diye adakta bulunmuş. Sözlerini bitirir bitirmez çocuk ellerini kımıldatmış ve ağlamaya başlamış. (34)

Çocuk doğurmayan kadınlar, doğacak çocuklarını azizin mezarı üzerinde üç kez yuvarlama (cirileme) adağında bulunurlardı. Bu kadınlar öncelikle okumuş bir kadınla kiliseyi ziyaret ederlerdi Okumuş kadın dua okuyarak avuçlarını önce türbeye, sonra da hamile kalmak isteyen kadının karnına sürerdi. Bu arada dua edilir ve adakta bulunulurdu. Böyle bir uygulama içine giren kadınların 40 gün içinde hamile kalacaklarına inanılırdı. (K.K. 3) Kaynak kişinin kızı Zehra'nın, böyle bir uygulama sonucu hamile kaldığı ve çocuğunu kayıncılarıyla birlikte azizin mezarı üzerinde üç kez yuvarladığı ifade edilmiştir.

Dilek dileyip adakta bulunacak olanlar, adak odasındaki mihrabın önündeki Apostolos Andreas ikonunun başına para bastırılırdı. Para bastırılırken dilekte bulunulurdu. Paranın ikona yapışması halinde dileğin gerçekleşeceğine, yapışmaması halindeyse

■ Herhangi bir uzvu ağrıyan hastaların, ağrıyan uzuvlarının gümüş veya balmumundan yapılmış tasvirlerini, ya da hastaların ağırlık veya boyundaki balmumu heykellerini Apostolos Andreas'a adamaları yaygın bir adak şekliydi.

gerçekleşmeyeceğine yorumlanırdı. (K.K.44)

Hastalık nedeniyle Apostolos Andreas'a para adağında bulunurlar, sağlığa kavuşan çocuklarıyla kiliseyi ziyaret ederlerdi. Kilisenin içindeki ikona yaklaşınca çocuğun eline kağıt bir para verilir, o da parayı ikona doğru uzatırdı. Bu paranın ikon tarafından çekileceğine ve ikonun üzerine yapışacağına inanılırdı.(K.K.183)

Bir zamanlar Apostolos Andreas'a para adağında bulunan bir kişi, manastırı ziyaret edemediğinden, adağını manastırı ziyaret edecek olan komşusuna vermiş ve kilisenin kutusuna atmasını ondan istemiş. Ancak bu kadın parayı manastıra bırakmayı unutmuş. Dönüş yolculuğu için otobüse binmiş. Ancak hareket saati gelince otobüs çalışmamış. Hiçbir makinist otobüsün niye çalışmadığını anlayamamış. Bu sırada Apostolos Andreas'ın kinci bir aziz olduğunu anımsayan otobüs şoförü, adaklarını yerine getirmeyen yolcuların adaklarını yerine getirmelerini istemiş. Kadın bu uyarı üzerine komşusunun kendisine verdiği adak parasını anımsamış. Otobüsten inip kilisedeki para kutusuna parayı atmış. O anda dışardaki otobüsün çalıştığını işitmiş.(K.K.220)

Bir gece komşu köyedeki bazı kişiler, kilisenin kasasını açıp içindekileri almışlar. O anda kilisenin kapıları ortadan kaybolmuş; hırsızların etrafı bir duvarla çevrilmiş. Ne yapmışlarsa kapıyı bulup kiliseden çıkmayı başaramamışlar. Ancak aldıkları paraları kasaya koyunca, kaybolan kapılar görünün olmuş. Bir daha kiliseden hiçbir şey çalmamak üzere kiliseden çıkmışlar ve köyelerine dönmüşler.(35)

(34) Maria Pareskevopoulou, aynı eser, s.82

(35) R. Gunnis, Historic Cyprus, s.169

Apostolos Andreas'a "HİZMET ETME" adağında da bulunulurdu. Dilekleri gerçekleşen ya da sağlığı kavuşan kişiler manastırda kalıp manastır hizmetlerine ücretsiz yardımcı olurlardı. (36) Rupert Gunnis 1939 yılında manastır ziyaret ettiğinde, iki yıl süreyle manastırda çalışacak olan bir erkek çocuk gördüğünü yazmıştır. (37) Bu çocuk dar bir yolda aracıyla başka bir aracı geçmeye çalışırken alttaki uçuruma yuvarlanacağını anlamış. O anda azize 2 yıl süreyle hizmet edeceği adağında bulunmuş. Araba uçuruma yuvarlanmış ama çocuğa hiçbir şey olmamış.

Söz kazada açılmışken böyle bir kazayla ilgili diğer bir söylentiyi de aktarmış olalım. Apostolos Andreas'ın gemicilerin koruyucusu olduğunu bu yazımızın girişinde söylemiştim. Kadının biri, tehlikeli ve kazalı olması nedeniyle oğlunun gemici değil de taksi şoförü olan kardeşine yardımcı olması için Apostolos Andreas'a adakta bulunmuş. Apostolos Andreas kadının isteğini gerçekleştirip çocuğun evde kalmasını sağlamış. Ancak bir hafta sonra çocuk bir trafik kazasında hayatını kaybetmiş. (38)

Apostolos Andreas'ın yolcuların koruyucusu olduğuna inanıldığından Kıbrıslı Rum taksi şoförlerinin arabalarına Apostolos Andreas'ın ikonunu astıkları öğrenilmektedir.

Esکیدen manastırda bir dilek havuzu bulunmaktaydı. Dilek dileyenlerin havuza para atmaları halinde dileklerinin gerçekleşeceğine inanılırdı. (K.K.125)

SONUÇ

Günümüze ulaşan Apostolos Andreas adak yeriyile ilgili bilgi ve belgeler, antik çağlara dayanan bir geleneği devam ettirdiğine inanmamızı zorunlu kılmaktadır.

Çok tanımlı dinler dönemindeki bilgi birikimi, çaresizliğe düşen insanların sorunlarını aşmalarına yeterli değildi. Bu nedenle çözümünü bilmedikleri oluşumlar karşısında tann adını verdikleri koruyucu manevi güçler yaratmışlar, onlara tapınaklar yapıp hediyeler vermeye sorunlarını çözebileceklerine inanmışlardır. Daha sonraki tek tanrı dinler döneminde butanların adları baz manevi güçlere bağlanmış ve uygulamalara aynı şekilde devam edilmiştir.

Antik çağlarda Kıbn'staki Golgoi, Arsos, Ay. İrini gibi tapınaklara insan ile hayvanların pişmiş topraktan yapılmış heykelleri sunulurdu. (39) Yakın geçmişimizde ise Kıbn'slı Türkler ile Kıbn'slı Rumlar, hastaların balmumundan yapılmış heykellerini Apostolos Andreas başta olmak üzere diğer kutsal sayılan yerlere adak olarak sunarlardı. (40)

Kıbn's folklorundaki çoğu manevi inançların antik çağlardan günümüze ulaştığı somut örneklerle kanıtlanabilmektedir. Kanıtlanabilen diğer bir konu ise, dil ile din farkı gözetilmeden bazı değerlere birlikte sahip çıkmasının kaçınılmaz olduğudur.

Apostolos Andreas adak yeri hangi manevi güce bağlanırsa bağlansın, tarihin derinliklerinden gelen bir geleneğin mirası olduğuna şüphe yoktur. Kültürleri oluşturan örf, adet, gelenek ve görenekler benimsedikleri sürece varlıklarını sürdürürler; benimsenmeyince de kaybolup giderler.

Toplumların köklerinin belirli kaynaklara dayanması kaçınılmaz olmaktadır. Geçmiş dönemlerde Kıbn's' a yansayan Anadolu'nun değişik bölge kültürleri, Alanyalı Maria ile Mevlevi Derviş Panteli'yi önce Anadolu'da sonra da Kıbn's'ta kucaklamıştır.

Konu ne olursa olsun, Kıbn's'ın yakın geçmişinin aydınlatılmasına katkı sağlayabilecek bulunan bilimsel eleştirilerle geliştirilmesi en içten beklentimdir.

(36) *Böyle bir adak şekli Kıbrıslı Türkler Tarafından Hala Sultan Tekkesine Yapılırdı. (Tuncer Bağışkan, "Karşılaştırma Yöntemiyle Kıbrıslı Türk ve Rumlarda Ortak İnanç ve Uygulamalar", Halkbilimi, sayı :12, 1988, s. 11-12*

(37) *R. Gunnis, aynı eser, s. 169, 170*

(38) *R. Gunnis, aynı eser, s.170*

(39) *Tuncer Bağışkan, "Karşılaştırma Yöntemiyle Kıbrıslı Türk ve Rumlarda Ortak İnanç ve Uygulamalar", Halkbilimi, sayı:12, 1988, s.10*

(40) *Balmumundan adak heykeli sunulduğu saptanan diğer yerler ise şunlardır: Dip Baftaki Ayios Solomonis Mezar Kilisesi (K.K.192), Mağusa surlar içindeki Ayios Georgios Xorinos kilisesi (H.V.Morton, In the steps of St.Paul, London, 1963, s.116), Peyia köyündeki Ay.Yorgi Kilisesi (K.K.192)*

KAYNAKÇA

- Bağışkan, Tuncer, " Karşılaştırma Yöntemiyle Kıbrıslı Türk ile Rumlarda Ortak İnanç ve Uygulamalar", Halkbilimi, Sayı 12, Lefkoşa, 1988;
- Cobham, C.D. ve Hutchinson, S.J.T., A Handbook of Cyprus, London, 1904
- Cobham, C.D., Experta Cypria, Nicosia-Cyprus, 1969
- Cyprus Gazette, 17 th January. 1913
- Enlart, Camille, Gothic art and the Renaissance in Cyprus, Trigraph, London, 1987
- Get to know Fagamusta and Cyprus, Xenia publishers, Cyprus
- Gunnis, R., Historic Cyprus, Nicosia, 1969
- Home, Gordon, Cyprus then and now, London ,1960
- Jeffery, G.,A., A description of Historic Monuments of Cyprus, Zeno Book seller publishers, London,1983
- Keshishian, K.,K., Romantic Cyprus, Nicosia-Cyprus,1972
- Luke, S.,H., Cyprus a portrait and Appreciation, London, 1957
- Luke, S.,H., The city of dancing Dervishes, London,1914
- Mangoian, H., A., The Island of Cyprus, Nicosia-Cyprus,1947
- Morton, H.V., In the steps of St. Paul, London, 1963
- Paraskevopoulou, M., Reserches into the Traditions of the Popular Religious Feasts of Cyprus, Nicosia,1982

KAYNAK KİŞİLER

Kaynak Kişi Künye No	Adı - Soyadı	Yaşı	Doğum yeri
3	Nurettin Zekai Altan	46	Evdim
15	Şekibe Ebe	72	Lefkoşa
26	Suna Ş. Hacıorba	43	Lefkoşa
44	Havva Mehmet Reyhan	1922	Limasol
80	Ahmet Kamuroğlu	68	Vasılya
83	Salih Akşar	1913	Lapta
125	Cansel Yakuş	25	Kuruova
133	Nahide Özkasırğa	52	Erenköy
138	Resmiye Ziya	60	Erenköy
183	Pembe Avcısoy	1923	Arapköy
191	Şemi Çelik	68	Tera
192	Hasip Akarsu	35	Akarsu
195	Emine Aşık	66	Akdeniz
197	Havva Karpuzcu	68	Akdeniz
220	Muslu Akgüney	55	Koloni
227	Şerife Mulla	1914	Yedikonuk
244	Ahmet Bendari	61	Susuz
258	Kadriye Mustafa	80	Istavrogonno
263	Cezar Hasan Çiçek ve Nazlı Çiçek	60	Ay. Yorgi
265	Ayşe İbrahim Hammal	75	Tuzla - İskele
271	Adile Alparıslan	60	Baf

GELENEKSEL VE ULUSAL KÜLTÜR*

MEHMET BİRİNCİ

Atlantiğin iki yakasında sağ siyaset, "Batı kültürünü" "Çok kültürlülüğe" (multi culturalism) karşı savunma kampanyası yürütmektedir. Fakat kültürel değişimleri bir kültür savaşı olarak algılayan yalnızca sağ değildir. Sağın kültür politikalarına karşı olanlar arasında da kültürel değişimlere farklı nedenlerle karşı çıkanlar vardır. Bunların çoğu "Özgün halkların" bir "kültür katliamı" ile karşı karşıya bulunduğu gerekçesiyle "Batının Kültür Emperyalizmine" karşı çıkmaktadırlar.

Bu tartışma genellikle karşılıklardan kaynaklanmaktadır. Karşılığın nedeni ise "kültür" sözcüğünün neyi ifade ettiğinin anlaşılmasından kaynaklanıyor. "Kültür" birbirleriyle ilişkili olmasına rağmen birbirinden farklı içerige sahip iki ayrı anlamda kullanılmaktadır.

İlk olarak, kültür, belirli bir insan grubunun genel yaşam biçimini - yaşamlarını kazanma uğraşlarından, dinsel inanışlarına, karşı cinsler arasındaki ilişkilerinin düzenlenmesine, manevi değerlerin, zaman kavramını ele alış biçimine, yaşlı ve çocuklara karşı davranış biçimlerine, mutlak geleneklerine ve konuşma dillerine kadar geniş bir alanı kapsayan davranışların bütünüdür - anlatır.

Bunun dışında, ikinci olarak ise kültür, sanat, müzik ve edebiyatı içeren çok daha dar kapsamlı olarak kullanılmaktadır.

Bu iki anlayış arasındaki ilişki ise şudur: dar, sanatsal anlamdaki kültür, geniş yaşam biçimi anlamındaki kültürün bir ifadesidir. Geniş anlamdaki kültürün toprağında yeşeren sanat, yaşam biçiminin belirli unsurlarını bağında taşır, bu şekilde de insana zevk verir veya onu üzer, ferahlatır ya da dehşete düşürür.

İşte bu özelliklerden dolayı, belirli bir topluluğu oluşturan

insanların "kültürü", onlara sosyal istikrarlılık dönemlerinde, ya da kişisel güvensizlik anlarında sarılabilecekleri bir kimlik duygusu sağlar.

Ancak, sınıflı toplumlarda, dar anlamda "kültür", halkın genel yaşam biçiminin kısmı bir ifadesinden başka bir şey olamaz. Çünkü her sınıfın yaşam biçimi farklıdır.

Toplum değiştiğinde, kültür de değişir. Kültür, değişmeyensabit bir olgu değildir. Kültürün değişmezliğini kanıtlamaya girişmek yanlış ve yanıltıcıdır. Böylesi girişimler halkı toplumun yönetici sınıflar tarafından kabul gören davranış biçimleriyle sınırlayıcı ideolojik araçlardır.

Özellikle, son iki asırda kapitalizmin gelişmesiyle çok büyük ölçüde değişmiş olan çağdaş dünyada, toplumun dinamik yapısını kavramak önemlidir. Dünyanın her yerinde gelişen pazar ilişkilerine bağımlı hale geldikçe kırsal kesimlerin ücre yaşantısından büyük nüfus merkezleriyle temas geçtikçe, insanların yaşamlarında dönüşümler olmuştur. Artık insanlar, "geleneksel kültürden" bahsettiklerizaman, gerçek yaşam biçimlerine uymayan, geride kalmış bir şeyden söz etmektedirler.

Örneğin geleneksel İngiliz kültürü denildiği zaman, sözü edilen şey, başlıca özelliği tarımsal yapısı olan bir insan topluluğunun seçkinleri, asilleri için ve bu asiller

*"Bu yazı İngiltere'de yayınlanan "Socialist Review" dergisinin Mayıs 1992 sayısında Chris Harman'ın "Changed Utterly" adlı makalesinden büyük ölçüde tercüme edilerek hazırlanmıştır."

tarafından yaratılan kültürdür. Bu "kültür"ün temel özellikleri günümüz İngiliz kültüründen çok farklıdır. Aynı durum, Türk kültürü, Hint kültürü, Afrika kültürü, İslam kültürü ve diğerleri için de geçerlidir.

Kapitalist birikimin dinamiği, çalışma temposu, tüketim tercihleri, kıyafet biçimleri, eğlence biçimleri ve cinseler arasındaki ilişkilerdeki değişiklikleri ile eski kültürel sınırları çoktan aşmış yepyeni ve evrensel bir yaşam biçimi ortaya çıkarmaktadır. (ya da daha doğrusu, dünya çapında birbiryle çatışma içinde bulunan sınırlar için ayrı ayrı

● **Çağdaş kapitalizmin yaratmış olduğu bugünkü kültür, kusurlu ve tahrip edilmiş bir yapıdadır. Bu milyonlarca insanın yaşamını anlamsızlaştıran, sömürüye dayalı sınıflı toplumun kültürüdür. Bu böyle bir kültürdür ki, özgürlüğün en ateşli sözcülüğünü yaparken insanlığa köleliği reva görmektedir.**

evrensel yaşam biçimleri oluşturmaktadır)

Eğer bu anlamda, giderek artan bir şekilde ortak bir "Dünya kültürü"nden söz edebiliyorsak, sanatın da, hem halk sanatının ve hem de güzel sanatların, uluslararası seyirciyi sahip filimler, TV programları, müzik grupları, senfoni orkestraları, operalar, edebi eserler bulunan bir ortamda, giderek daha uluslararası bir nitelik kazanması, anlaşılır bir gelişmedir.

Bunu "Batı kültürünün" üstünlüğünü kanıtlayan bir olgu olarak, ya da "kültür emperyalizmi" olarak görmek gelişmeyi alamamaktır. Böylesi bir kültürel biçimlenmenin yayılması, kapitalizmin tüm evrene yayılmasının ardından gerçekleşmektedir. Kapitalizm önce Avrupa ve Kuzey Amerika'da geliştiği için eski Avrupa kültürlerini parçalamış ve aynı zamanda bu kültürlerin bazı unsurlarını yeni, kapitalist kültürün parçaları haline sokmuştur. Şimdi kapitalizm daha da yayıldığı için yarattığı kültür tahribatı da artmıştır. Ancak yeni sentez de bu arada, yeni katkılarla zenginleştirilmiştir.

Böylelikle çağdaş kapitalizmin popüler müziği, belirli Afro-Amerikan ve Avrupa folk türleri ile karışarak Jazz'ı

ve Rock'u yaratmış ve Latin Amerikan, Afrika ve Asyalı unsurları da kapsayacak şekilde daha yeni "oluşumları" doğru yayılmaya devam ediyor.

Roman, Avrupa kapitalizminin gelişmesiyle ortaya çıkan edebi bir formdu. Oysa şimdilerin en başarılı romancıları kapitalizmin sonradan yuttuğu ve dönüştürmekte olduğu toplamların deneyimlerini yazan Nguji, Rushdie, Ochabe, Okri, Marquez gibileridir. Onların eserleri, Saul Bellow gibi insanların, "ancak bir Zulu Savaş ve Barışı yazdığı zaman üçüncü dünya ülkelerinin kültürüyle ilgilenebiliriz" şeklindeki aşağılayıcı ve ırkçı sözlerine verilen en etkili cevapları oluşturuyor.

Kapitalist kültürün eleştirisini yapmak ve zaaflarını ortaya koyabilmek için gelişmiş kültürle ait çeşitli unsurlardan yararlanabiliriz. Ama kapitalist kültürü bu unsurlarla değiştirmemiz olanaksızdır. İnkaların sanatını, eski Yunanlıların tiyatrolarını bugün hala takdir edip beğenebiliriz. Ama bu dönemlerin kültürünün günümüzde geçerli kılmak olanaksızdır.

Çağdaş kapitalizmin yaratmış olduğu bugünkü kültür kusurlu ve tahrip edilmiş bir yapıdadır. Bu milyonlarca insanın yaşamını anlamsızlaştıran, sömürüye dayalı sınıflı toplumun kültürüdür. Bu böyle bir kültürdür ki özgürlüğün en ateşli sözcülüğünü yaparken insanlığa köleliği reva görmektedir. Biryandan Bethoven'i üretirken öteyandan da Belsen'i üretmiştir.

Önemli olan, bir çok çağ ötesi düşünürler (post modernist) gibi kapitalist kültüre tapmak değil, ama onu yaratansistem, tüm diğerlerini geçersiz kılp, imha ettiğine göre, onu kültürel alandaki mücadelemizin tek zemini olarak tanımaktır.

Bugünkü toplumun çelişkili bir yapısı vardır. Biryandan sömürü ve barbarlık üretirken, öte yandan da bunlara karşı mücadeleleri doğurmaktadır.

Bu toplum tarafından yaratılan "Dünya Kültürü" de aynı şekilde çelişkilidir. Genel olarak çplak ve kusurludur. Fakat aynı zamanda tüm dünyada ezilenlerin, ezenlere karşı daha iyi bir yaşam biçimi ve daha üstün bir kültür mücadelesinde kıstas alabilecekleri tek zemindir.

İşte bu dünyada "ulusal kültür" diye yırtınan şövenistlerin endişelerinin kaynağı da budur.

Değerlendirme...Değerlendirme...Değerlendirme...Değerlendirme...

Halk Bilimi Dergisi
Yazı İşleri Sorumlusuna,

23 Ekim 1992

Derginizin 26. sayısında yayımlanmış bulunan M. Gökçeoğlu'nun " Kıbrıs Türk Atasözleri ve Deyimleri Sözlüğü" ne ilişkin görüşlerimin ne kadar haklı olduğu, Türk Dil Kurumu'nun aylık yayın organı olan TÜRK DİLİ Dergisi'nin Ekim 1992 tarihli ve 490. sayısında (s. 329 - 331), derginin yazı kurulu başkanı Prof. Dr. Nevzat Gözyaydın tarafından kaleme alınan ekteki değerlendirmede de kanıtlanmıştır. Başlatılan tartışmanın, bu takdim yazım ile birlikte, Halkbilimi dergisinin çıkacak ilk sayısında yayımlanmasını rica eder, çalışmalarınızda başarılar dilerim.

Ahmet AN
Lefkoşa.

DEĞERLENDİRMELER

Mustafa Gökçeoğlu, Kıbrıs Türk Atasözleri ve Deyimleri Sözlüğü, Galerî Kültür Yayınları, Repa Ltd. Lefkoşa 1988, 232 s.

Kıbrıs adasındaki Türk ağzı ile ilgili çalışmaların bilim dünyasına sunulması pek eski tarihlere geri götürülemez. 1959 yılında gerçekleştirilen ilk derlemeler ve bu ağzın araştırılması (1)sonunda çeşitli görüşler ortaya konmuş, kelime hazinesi ve dil bilgisi bakımından Anadolu ağzları arasındaki benzerlikler ve farklar üzerinde durulmuştur. Türkiye' de yüksek öğrenimini yapan öğrencilerin mezuniyet tezlerini bu alanda hazırlamaları ve daha sonra Kıbrıs' taki malzeme üzerinde çalışarak bunları yayımlamaları Türkçemiz için büyük bir kazanç olmuştur. (2)Ancak Kıbrıs' a yerleştirilmek üzere Anadolu' da değişik tarihlerde ve değişik merkezlerden ailelerin ve özellikle yörüklerin gönderilmesi sonucu Kıbrıs' ta da farklı ağız özelliklerinin belirlenmesi gerekli olmuştur. Bunları daha sonra yayın dünyasına sunan araştırmacılar da çıkmıştır. (3)

İçinde bulunduğumuz yıl 18. yıl dönümünü kutladığımız Türk Silahlı Kuvvetlerinin gerçekleştirdiği Barış Harekatı sonunda kendi sınırları içinde ve bir arada barış dolu günler geçiren Kıbrıs Türkleri yıllarca kan dökerek, can vererek ve binbir sıkıntıya göğüs gererek yaşadıkları topraklarda, bir yandan atalarını Anadolu' dan götürdükleri Dil ve Kültür malzemesini saklayıp koruyarak ona sahip çıkmışlar, diğer yandan içinde buldukları olumsuz şartlara da uyum

PROF. DR. NEVZAT GÖZAYDIN

sağlamak zorunda kalmışlardır. Bütün bunların sonucunda Kıbrıs Türk ağzında hem Türkçe değişik özellikler oluşmuş, hem de Rumca ve İngilizce kelimeler kendilerine bir yer bulmuşlardır. Ancak geniş bir Kıbrıs Ağız Sözlüğü günümüze veya Anadolu ağzlarından Kıbrıs' a geçerek orada kalan kelimelerin neler olduğunu sağlıklı bir şekilde belirlemekten uzagız. Buna rağmen bazı araştırmacıların kitaplarından söz konusu noktalarda bilgi edinmemiz mümkün olabiliyor. Söz gelimi, eski sayılarımızda tanıttığımız bir kitap bu yolda pek çok katkıda bulunmuş olan bir eserdir. (4)

Sözlüğü hazırlayan Mustafa Gökçeoğlu'nun kitabın arka kapağında yer alan biyografisinden öğrendiğimize göre, kendisi yüksek öğrenimini Fen ve tabiat bilimleri dalında yapmış ve uzun yıllar Fen ve Matematik öğretiliği görevlerinde bulunmuş bir araştırmacıdır. Dolayısıyla ağız ve dil araştırmalarında tutulacak yol ve yöntemleri bilmemektedir. Nitekim elimizdeki kitabında bu eksiklik okuyucuyu bir hayli rahatsız edecek boyutlara varmaktadır. En basitinden söz açmak gerekirse, bir sözlükte madde başlarının alfabetik bir sıralama içinde yer alması, hem sözlüğün kullanılmasını kolaylaştırır, hem zaman yitirilmesini önler, hem de bilimsel çalışmalarda karşılaştırma ve ölçülen varyantlar için yararlı düşüncelerin ortaya çıkmasını sağlar. Mustafa Gökçeoğlu

sadece ilk harflere göre bir sıralama yapmış, o harfle başlayan bütün ata sözlərini ve deyimleri karmakarışık bir durumda alt alta dizivermiştir. Aranan bir atasözünü veya deyim bulabilme için o harfle başlayan bütün bölümü baştan başa taramak okuyucuya eziyetten başka bir şey değildir. Tutarlı olmaktan ve bilimsel sorumluluktan uzak böyle bir yığıntı listesi ile yazın ne yapmak istediği kolay kolay anlaşılacaktır.

"Deyimlerimiz Atasözlerimiz" (s.2) başlığını taşıyan bölüm içinde Kıbrıs Türk ata sözlərini ve deyimlerini Türkiye' dekilerle karşılaştıran Gökçeoğlu'nun atasözlerini deyimlerin içindeki ahengi göstermek için duraklı veya duraksız hece ölçüsüne göre ayırıp göstermesi de başka bir girişlik... (s.12 - 13)

Yazının özel bir merakı da cinselliği belirten deyimler ve ata sözləri... Bunları ve argoda kullanılan birçok kelimeyi en açık ve hattâ pek de hoş olmayan biçimleriyle veren Gökçeoğlu'nun bu sözlüğü bilimsel olmaktan uzak düşüğü gibi, didaktik olmaktan da çıkıyor... Argo sözlüğünün de sözlük çeşitleri arasında yer aldığı bilmeden yazan, anlaşılabilir bir katkı daha olsun diyerek gelişigüzel kaleme aldığı bu kelimeleri yığıntısına onları da eklemekten hiç çekinmemiş...

Bu sözlüktekin büyük eksikliklerden birisi de okuyucunun anlamadığı, anlamını bilmediği veya başka bir yerde bulamadığı kelimelerin - ister Türkçe, isterse başka dillerden alıntılar - hiçbir sayfada veya bölümde açıklanmamış olmasıdır. Taramış olduğumuz b ve k harfleri ile başlayan şu deyim ve ata sözləri herkes için açıklanmaya muhtaç durumdadır: (51. sayfa vd.) : bir matsa kayme, barabano etmek (iki sayfa ötede barabano etmek aynı anlamla verilmiş...) bayda atmak, bondoboksi, bordos atmak, buroma doğmak, baso çekmek, banya tutmak, banukla çıkartmak, beri bado yapmak, bodaya çıkarmak, bomilarga suratlı, brosdimo ödemek, bir bubukşa kuşu kadar olamadın, banko başı içmek, bu işler hoylasto fasulye yemeye benzemez, bulla suratlı olmak, basedembo gibi çiğnemek, balyo kozma, benilemek, bulli gibi titremek, biso durmak, bizlengici yiye eşek atı geçer, be gavoile, beş boğründen vurulmak, bir bukkocuk çekmek, buna mini mavro, baddek olmak, bamburiya gibi kaynar, baderi mi kececek?, balahor gemisi gibi sallanmak; (137 sayfa vd.) kırkından sonra yorga kalmak, kolakas yaprağına su yapışır, kafası mangos almak, kulli makka, kulle kurşun gibi olmak, kofitorozluk etmek, kapot olmak, kapişari etmek, karavolli gibi çiğden beslenmek, kelle gulumbura, kemiklileri kalomikyas oldu, kafasının asvayaları attı, kesmanını kestirmek, kerk vurmak, koca karkalama, karnı dambunos olmak, koca hadara, kebab karavollisi gibi bir çekmedesümürürüm, kafasını koskoslamak,

kalyurgas kalmak olmasıdır. Sanki yazar bilimsellikten uzak kendi subjektif görüşlerini ve düşüncelerini bir arada görmek istemiş de onun için bu kitabı bastırması gibi çok özel bir hava içine giriyor insan... Biraz dikkatli ve titiz bir çaba göstermeyi göze alabilseydi, birçok kelimenin "Türkiye'de Halk Ağzından Söz Derlemesözlüğü" içinde yer aldığı görülecekti, böylece Türkiye'nin dört bir yanından binlerce fiş göndererek bu eserin hazırlanmasına katkıda bulunan insanların hizmetine de başka bir boyut kazandırabilecekti. Rumca alıntılar için karşılaştırma amacıyla kullanması gereken eserleri bile bilmemesi ve görmemesi, Gökçeoğlu'nun nasıl çala kalem çalıştığını ortaya koymaktadır. (5) Bu karmakarışık çalışma bazyerlerde aynı atasözünü veya deyimini tekrar edilmesine bile yol açmıştır. Söz gelimi, bordos atmak (s. 53 ve 66), bodaya çıkarmak (s.53 ve 58), bizlengeci yiye eşek atı geçer (s.53 ve 62), bırıynının bir telini balta kesmez (s.52 ve 62), be gavoile! (s.60 ve 63), beş boğründen vurulmak (s. 54 ve 66), kulle kurşun gibi olmak (s.142 ve 152), kanayaklı olmak (s.142 ve 147) gibi örnekler taradığımız b ve k harfleriyle başlayan bölümlerde gözümüze çarpanlardır.

Kıbrıs Türk Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü bu durumla yaradın çok karışıklıklara yol açan bir kelime listesi halindeydi, bir sözlük değil... Bütün deyimlerin ve atasözlerinin ayrı iki bölümde ve tutarlı bir şekilde alfabetik olarak sıralanması yeniden gerçekleştirilirse ve yukarıda belirttiğimiz noktalara ağırlık verilerek düzenlenirse, gerçekten Kıbrıs için verilen emeklere, gösterilen çabalara bir katkı olarak düşünülebilir.

1. bk. Hasan Eren, Kıbrıs' ta Türkler ve Türk Dili, Türkoloji Dergisi, c. 1, s. 1, Ankara 1964 s. 1- 14
2. bk. Mahmut İslamoğlu, Kıbrıs Türk Folkloru, Halkın Sesi matbaası, Lefkoşa 1969 ve ilk yapılan mezuniyet tezlerinden birisi için bk. Hasan Hüseyin Yağlı, Kufez köyü monografisi, İstanbul 1960.
3. bk. Erdoğan Saracoğlu, Kıbrıs Ağzı - sesbilgisi özellikleri, metin derlemeleri, sözlük - , Lefkoşa 1980.
4. bk. Türk Dili, sayı : 471, Mart 1991, s. 179 - 183
5. bk. Christoz Tzitzilis, Griechische Lehnwörter im Türkischen, Wien 1987 ; Ch. Symeonidis, Griechische Lehnwörtern im Türkischen, Balkan Studies, c. 14, 1973, s. 167 - 200. Andreas Tietze, Griechische Lehnwörter im anatolischen Türkisch, Oriens VIII, 1955, s. 204 - 257 bunun eleştirisi için bk. Hasan Eren, Anadolu ağızlarında Rumca, İslavca ve Arapça kelimeler, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten, Türk Dil Kurumu yayınları : 183, Ankara 1960, s. 295 - 371

Eski Lefkoşa'da SU KONUSU VE PAŞALAR

Vaktiyle surlarıçi Lefkoşa'da herkesin hizmetine sunulan ve şırl şırl akan çeşmeler vardı. Sokakların köşebaşlarında, binaların duvarlarında, meydanların ortalarında, camilerin avlularında bulunan ve hepsi de kamu yararı için yapılmış olan sebillerdi bunlar.

Allahın rızasını kazanmak ve insanlar tarafından rahmetle anılmak için yapılan güzel birer hayrat, ebedi yaşıtlması gereken birer vakıf eseriydi bu hediyeler... Kitabeli, kitabesiz, bazısı çok köşeli, bazısı tek musluklu, bazısı basit taştan, bazısı da nefis bir şadırvan olan çeşit çeşit çeşmeler... Tümünün de mutlaka birer sanat değeri olmasa bile, kendilerine göre çeşitli anıları bulunan, ama hepsi de aynı hizmeti gören ecdat yadigarı çeşmeler...

Yüzyıllarca Lefkoşa'nın yerlilerine, gelip gidenlerine, içinde kalanlarına ve girip çıkanlarına susuzluk gideren ecdat başışlarıydı bunlar. İnsanlar gibi diğer bütün canlılar da yararlanırdı bu çeşmelerden. Dedelerimiz ne iyi etmişler de çeşitli çeşitli ihtiyaçların karşılanmasını düşünerek bu vakıfları meydana getirmişlerdi. Yaptıkları çeşmelerin çokluğu ile suyun yokluğunu gidermeğe çalışmışlardı.

Yüce Allah Kur'an - ı Kerim'de: "Her canlı şeyi sudan yarattık." buyurmuştur. Bu kavle uygun olarak suya en büyük önemi veren Osmanlıların gittikleri her yerde ilk yaptıkları iş, orayı bol suya kavuşturmak olmuştur. Allaha olan imanlarından ve kurallara olan sevgilerinden dolayı Kıbrıs'ta da aynı şekilde davranmışlar, vakıflar kurmuşlardı. Kendilerinden sonra gelecek olanlara güveniyorlar, onların emanete hıyanet etmiyeceklerine inanıyorlardı..

Su hakkında mimaride, şiride, ve hattatlıkta nefis sanat eserleri meydana getiren onlardı. Bugün bile

HİZBER HİKMETAĞALAR

bunların en güzel örnekleri karşımızdadır.

Gidip İstanbul'daki Sultanahmet Çeşmesi'ni görünüz! Fuzuli'nin "Su Kasidesi"ni okuyunuz ve enfes bir şekilde mermerlere hakkedilmiş olan çeşme kitabelerini seyrediniz! Bunlar size geçmişte suya verilen önem hakkında çok şeyler öğretecektir. Düşüneceksiniz!..

Suya olan bu yakınlık, ilgi ve sevgi dolayısıyla milletimizde geniş bir su kültürü ve terminolojisi meydana gelmişti. Öyle ki, dilimizde suya dair birçok atasözleri ve vecizeler, dualarımızda da en güzel temenniler vardır. Günlük hayatta ise su ile ilgili konuşmalarda - gayet rahatlıkla - kullanılan birçok kelime ve deyimleri biz yaştakiler bile hala bilirler. Bunların ilk akla gelenlerinden işte bazıları: Su, kuyu, pınar ve yağmurlardan elde edilir. Suyu taşıyan kanal, kemer ve suyollarıdır. Suyun depolandığı yerler ise çeşme, sebil, şadırvan, han, hamam, mutfak, hastane, fabrika ve benzeri yapılarıdır.

Su ölçüsü için eskiden çuvaldız ve masura deyimleri, basıncını azaltmak için suterazisi, dağıtım için hazne, depolanması için de sarnıç kullanılırdı. Su yollarına bakan, suyun dağıtım saatlerini düzenleyenlere de "Suyolcu" denirdi. Suyu türlü şekillerde havaya fıskırtarak havuzları, meydanları, park ve bahçelerini süsleyen su başlıklarına da "fıskiye" denmektedir.

Osmanlılar Kıbrıs'a gelince yapmağa başladıkları birçok hayır eserleri gibi, başta Lefkoşa olmak üzere bazı kasablara da tatlı su götürmeğe önem

Yenicami'nin Şadırvanı

(Reno Wideson'un "Portrait of Cyprus" kitabı)

vermişlerdi. Kurdukları vakıflar sayesinde bu yerler hem akarsuya kavuşmuş ,hem de adada yeni bir su kültürü meydana gelmiştir.

Venedikliler zamanında Lefkoşalılar su ihtiyaçlarını genellikle ,bahçe ve evlerdeki kuyulardan temin ederlerdi. Fetihden sonra gelen idareciler kent sularını yetersiz bulmuşlardı. Şehir halkı, suların azlığından ve zahmetinden dolayı büyük zorluklar çekmekteydiler.

Lefkoşalıların bol suya olan ihtiyacını gören ve bu konuda ciddi bir çalışma yapılması gerektiğini düşünen kişi, Kıbrıs'ın ilk valilerinden Arap Ahmet Paşa olmuştur. Paşa 1584 - 1587 yıllarında Kıbrıstaki valiliği esnasında bu işe çok büyük bir önem vermişti.

Kendi gayret ve himmetiyle yapılan araştırmalar sonucu, Lakadamyı köyü yöresinden geçen Kanlıdere (Pedios) boyunca kazılacak kuyulardan elde edilecek suyu, kanallar ve kemerlerle Lefkoşa'ya ulaştırmak kararı alındı. Yine kendi önderliğinde ve kendi kesesinden bu maksat için kurulan vakıf çerçevesinde bu büyük teşebbüs bir iki yıl zarfında gerçekleşmiş oldu. Lefkoşalılar Arap Ahmet suyunun gelmesiyle ferahlamışlardı.

Su konusunda Lefkoşa'ya büyük hizmeti geçen ikinci kişi de Silahtar Hacı Hüseyin Ağa idi. Silahtar Ağa, 1801 - 1803 yılları arasında Kıbrıs' ta vali iken - aynı şekilde - kente su getirmek için kendi adına ve bütün masrafları yine kendi kesesinden karşılanan bir vakıf kurmuştu. Bu defa Kanlıdere' nin batı tarafındaki Medoş Cikko'su denen yörede kazdirdığı sıra kuyulardan çıkarılan suyu, yeni yol ve kemerlerle Lefkoşa'ya ulaştırarak şehrin akarsularının büyük ölçüde çoğalmasını sağlamıştı.

Daha dün denecek kadar yakın bir geçmişe kadar, halkın "Arap Ahmet" ve "Silahtar" dediği sularyıllarca, yüzyıllarca bütün Lefkoşalılar'ın su ihtiyacını karşılamıştı. 1985 yılında surlarıçi Lefkoşa'ya basınçlı su sistemi uygulanınca, bu sular da bütün fonksiyonlarını yitirerek tarihe karıştılar.

Ama, yaptıkları nice güzel hizmetlerle ve bunların en büyüğü olan Lefkoşa'ya getirdikleri sularla tarihe geçen bu ünlü hayrat sahipleri her zaman rahmet ve minnetle anılacaklardır.

HALKBİLİMİ VE HALKBİLİM ARAŞTIRMACILIĞI

Zekai Altan

Folklor, İngilizce kökenli bir sözcüktür. Folklor, halkbilimi anlamını taşıyor, (T. D. K. Türkçe Sözlük, 1988) Halkbilimi sözcüğü çok geniş anlamları içeriyor. Folklor kelimesi Avrupa' da 1846 tarihinden beri kullanılmaya başlanmıştır. Folklor kelimesi İngilizce bir sözcük olmasına karşın bugün Avrupa' da ve dünyada kabul edilmiştir. Ve kullanılmaktadır.

Türkiye' de ise yaygın olarak kullanılışı yakın bir geçmişe dayanmaktadır. İlk folklor kuruluşu 1928 yılında Ankara'da kurulan ve ilk kongresini de yine aynı yıl Mart ayında gerçekleştiren " Halk Bilgisi Derneği'dir."

Kıbrıs Türk folklorunu ise özetleyecek olursak Kıbrıs veya Kıbrıs Türk kimliği ile yakından bağlantılı bir olaydır. Şöyle ki, 1974' e kadar adada yaşayan Kıbrıs Türk toplumu bir anlamda ada kültürü özelliğini taşıyan yaşam biçiminin kökenine inmeden veya inmeden yaşamını sürdürüyordu. Kıbrıs Türk toplumu bir takım sosyo - ekonomik, sosyo - politik etkenlerden dolayı bu alanda (halkbilim) çalışmalar yapamamış veya üretmemiştir. En azından yetersiz denecek kadar az olmuştur. Bu alanda çalışmaların yapılmayıp birçok değerlerin de yitip gitmesine neden olmuştur. 1974 yılına kadar halkbilim nitelikli çalışmalar yapılmakla beraber kültürel nitelikli kesitleri edebiyat içerikli çalışmalarda görebiliriz. Örnek olması açısından Kutlu Adalı' nın 1963 basımlı " Dağarcık" ve rahmetli yazar, şair Hikmet Afif Mapoları'nın eserlerini gösterebiliriz.

Bu dönem sonrası Kıbrıs Türklerinde bu alana yönelik önemli bir eğilim başgösterdi. Örneğin bu döneme kadar Kıbrıs halkoyunlarından hemen hemen hiçbiri Rum oyunudur diye oynanmazken sonradan sahip çıkmaya başlandı. Bunun ise öncülüğünü 1977 yılında kurulan Halk Sanatları Derneği (HAS - DER) yapmıştır. Bireyler bazında yapılan halkbilim çalışmaları Has - Der' in kurulması ile önemli bir boyut kazanmış oldu. Burada gözardı edilmeyecek bir gerçek vardır. Bugüne kadar

yalnızca halkdansları (uzun yıllar zeybek olarak bilinen ve okullarda da bu isim altında oynatılan) olarak anlaşılıp yorumlanan folklorun (halkbilimin) daha geniş bir anlamda yorumlanması ve araştırılması gereken bir bilim dalı olduğunun anlaşılması gerçeğidir. Bu olgunun (gerçeğin) öncelikle düşünce olarak sonraları da çeşitli etkinliklerle gün ışığına çıkarılması öncülüğünü HAS - DER yapmıştır. Bu alanda HAS - DER önemli bir misyonu yerine getirme durumundadır. Aynı zamanda böyle bir misyonu yerine getirmekle de kalmadı. Çalışmaları ile Halkbilim alanında birçok kırsal ve kentsel bölgelerde kültürel nitelikli örgütlenmelerin lokomotifini de yapmıştır. Zaman zaman adeta bir halkbilim kurumu görevinde üstlenmiş ve üstlenmektedir. Bir misyonu yerine getirme uğraşında Has - Der Kıbrıs veya Kıbrıs Türk folkloruna önemli kazanımlar sağlamış ve sağlamaktadır. Bunlarla beraber bu katkıların diğer kültürel nitelikli örgütler tarafından da sağlanması için çalışmalarını sürdürmektedir. Diğer kültür-sanat nitelikli örgütlerde kültür-sanat ortamının oluşmasındaki katkıları hiçbir zaman küçümsenmeyecek düzeydedir.

HALKBİLİM ARAŞTIRMACILIĞI

Araştırmacı yazar, şair Mustafa Gökçeoğlu araştırmacılık için " Araştırmacılık bir yaşam biçimidir." diyor.

Halkbilim (folklor) bir ülkenin veya toplumun tarihi değildir. Veya tarihini araştırmak anlamını içermiyor. Ancak tarihin bir parçasıdır. Sosyal tarihtir. Ve tarihin sosyal ağırlıklı yönünü araştırmak işidir. Yaşam biçimlerini sosyal, ekonomik ve siyasal açıdan nesnel olarak araştırmak işidir. Zaman zaman olan değişimlerin nedenlerini tesbit etme ve gerektiğinde sorgulamakla

ilgilidir. Genelden özele varmakla sonuca ulaşabilirsiniz. Halkbilim araştırmacılığı titizlik , sorumluluk ve araştırmacı ahlakı gerektiren bir uğraştır. Bir çok kültürün, geleneğin uygarlığın biçimlendirdiği yaklaşık dokuzbin yıllık bir tarihe sahip adamız adeta bir kültür beşiği özelliği taşıyor. Kaldı ki Kıbrıs gibi geçmişi çok eskiye dayanan adamızda bu kültür denklemini çözmek önemli dercede özen, sabır ve sorumluluk isteyen bir çalışmadır. Burda Gökçeoğlu'nun dediği gibi " Araştırmacılık bir yaşam biçimidir" tanımını doğrulamıyor mu ?

Bilimsel bir araştırmada yapılması gereken yöntem , bilimsel çalışmaları sırası ile a) Sorunların saptanması b) Alan araştırması c) Kaynakların taranması d) Katılma yolu ile doğrudan gözlem ve e) Soruştırma şeklinde sıralayabiliriz.

Araştırma çalışmalarında anlatılanları anlatanlarla adeta yaşar gibisiniz. Çünkü yapılan çalışmalar sizi birçok kültürün birleştiği ve biçimlendiği noktalara götürecektir. Ancak halkbilim araştırması bir toplm kültürünün devinimini anlamak, açıklamak ve gün ışığına çıkartılması için yapılacağını unutmamak gerekir. Halkbilim araştırmacılığı özelde ada, genelde ise dünya insanına önemli katkılar sağlamaktadır.

● **1974 yılına kadar Kıbrı Halkoyunlarından hemen hemen hiçbirini, Rum oyunudur diye oynanmazken, sonradan sahip çıkılmaya başlandı. Bunun ise öncülüğünü Halk Sanatları Derneği (HAS-DER) yapmıştır.**

HALKBİLİM ARAşTIRMACILIĞINDAKİ SORUNLAR VE EKSİKLİKLER

Bugün Kuzey Kıbrıs' ta halkbilim araştırmacılarının sayıları parmak kadar azdır. Bu azınlık, olanakları çerçevesinde kültür ortamına birşeyler katmak için çaba harcamaktadırlar. Ancak bu çabalar bir takım eksiklik ve yetersizliklerden dolayı istenilen düzeyde ürünler verilmesine engel teşkil etmektedir. Halbilim araştırmacılığındaki önemli sorun ve eksiklikleri şu

başlıklar altında özetleyebiliriz.

1. Özendirme : Halkbilim araştırmacılarını maddi ve manevi yönden özendirerek politika ve uygulamaların yapılması ve süre içerisinde geliştirilmesi.

2. Etnografya Müzesi : Maddi Kültür açısından geleceğe ışık tutacak etnografik nitelikli müzelerin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması,

3. Folklor Kitaplığı : Kuzey Kıbrıs' ta halkbilim araştırmacılarının önemli bir eksikliği olan yazılı kaynaklardan faydalanmalarını sağlayacak nitelikte araç gereçlerle donatılmış bir folklor kitaplığının oluşturulması.

4. Folklor Araştırma Kurumu veya Merkezleri : Halkbilim araştırmacılarının bilimsel olarak yapılması ve halkbilim araştırmacıları ile eşgüdümlü çalışmalar yapacak Folklor Araştırma Kurumu veya Merkezlerinin kurulması.

SONUÇ

Kültürel oluşumun aynı zamanda değişime de uğradığı gerçeğini vurgulamak gerekir. Değişimler doğrudan doğruya sosyal, ekonomik ve politik etkenlere dayanmaktadır. Bu değişim süreci içerisinde birtakım kültürel değerler de yitip gitmektedir. Hızlı teknolojik gelişmeler de değişmekte olan kültür yapımızı daha etkili bir biçimde olumsuz olarak etkilemektedir. Kültürün durağan olmayıp devingen olması özelliği bu olguyu bir o kadar daha torpillemektedir.

Bu nedendir ki belli değerlerin ölüp gitmesi yerine onları araştırıp gün ışığına çıkarıp korumak (nostaljik yaklaşımların dışında) için halkbilim araştırmacılarına önemli görevler düşmektedir. Bundan kısa bir süre önce dünyadan tamamen yok olan, silinen ve ölen İbhi dilini ve bu dilin yok olmasından sonra "neler yapılmalıydı" tartışmalarını örnek olarak gösterebiliriz.

Bugün Kıbrıs' ta doğal olarak çok kültürlü oluşumların yerini tek kültürlü oluşumlar almaktadır. Bu doğal bir gelişme değildir. Çok kültürlü oluşumlar sonucu ortaya çıkan kültür yapımızın incelenmesi, araştırılması için nesnel çalışmaların üretildesini sağlayacak olanakların yaratılması kaçınılmazdır.

Bu yapılmadığı an ölen bir dilin ardından neler yapmalıydık tartışmaları veya bizi anlatan (çarpıtılmış olarak da) konuları yabancı kitaplarda okuyarak yetinmek zorunda kalacağız.

OSMANLI BELGELERİNE GÖRE 16. VE 17. YÜZYILLARDA KIBRIS TÜRKLERİ ARASINDAKİ MESLEK DALLARI

AHMET ERDENGİZ

Kıbrıs'ın Osmanlı idaresine geçtiği 1570 / 1571 yıllarından itibaren tutulmaya başlanan şer'î mahkeme sicilleri genelde adanın sosyal, ekonomik ve idari yapısı ve özelde Kıbrıs Türkleri hakkında önemli bilgiler içermeleri açısından araştırmacılar için vazgeçilmez kaynaklar oluşturmaktadırlar.

Dr. Vergi Bedevi' nin tasnifine göre Hicri 988 ile 1306 yıllarını kapsayan 54, Dr. Jacob Merkelbach tarafından tasnifine göre ise Hicri 980 ile 1330 yıllarını kapsayan dördü Etnografya Müzesinde, 53 adeti Vakıflar idaresinde ve 6 adedi Milli Arşivde olmak üzere 63 tane şer'î mahkeme sicili bulunmaktadır. İki araştırmacı arasındaki fark bazı defterlerin defter sayılmayacak kadar perişan olmasından ve bazı defterlerin de kadılar tarafından düzenlenmesine rağmen direkt şer'î hükümler yerine idari konuları içermesinden kaynaklanmaktadır.

Bizim araştırmamıza temel teşkil eden siciller Dr. Jacob Merkelbach tarafından tasnifleri gerçekleştirilen 1693 - 1695 yıllarına ait ve asılları Milli Arşiv' de korunan defterler ile Kıbrıs' a sürgün metoduyla yerleştirilmek üzere gönderilen aileler hakkında bilgilerin kaydedildiği ve Kamil Kepeci tarafından yapılan tasnife göre 2552 numarayı taşıyan Başbakanlık Arşivindeki Mevkufat Defteri ve 11. Selim' in Sinan Paşa' nın bir arzısı üzerine Anadolu , Karaman ve Zülkadriye Kadularına gönderdiği 21 Eylül 1571 tarihli fermanidir.

Adanın savaş nedeniyle gerileyen ekonomisini yeniden kalkındırmak için Kıbrıs' a Anadolu' dan nüfus nakledilmesiyle ilgili ilk hüküm sureti 14 numaralı Divan-ı hümayun Muhimme defterinin 364. sayfasında bulunan 9 Nisan 1571 tarihli fermanidir. Bu hüküme göre adaya gönüllü olarak göç etmek isteyeblecek Karaman Eyaleti halkına engel olunmaması emrolunmaktadır. Bu gönüllü göçmenlerin çoğunun çiftçilikle işgale eden topraksız köylüler olduğunu söylemek mümkündür.

Sinan Paşa' nın hazırladığı rapor üzerine ada ekonomisinin canlandırılması için II. Selim' in 21 Eylül 1571 tarihli fermanıyla Kıbrıs' a sürülmeleri Karaman, Anadolu, Rum ve Zülkadriye eyaletlerindeki kadırlara emrolunan nüfusun mesleki yapısı da bu hüküme açıkça belirtilmektedir.

Sürülenler arasındaki işsizlerden (iş gücü olmayıp leventlik

eyleyenlerden) başka sanatkarlar ve zanaatkarlar (ebab - ı hıref ve sanayi) arasında şu meslek dalları dikkati çekmektedir:

“Papuçu, başmakçı, derzi (terzi), takiyeci (takkeci), kemkacı (ipek kumaş ve kadife dokuyucusu), mutaf (keçi kılı ve yünden iplik eğiren), hallaç, kazaz (ipek imalatçısı), aşçı ve başçı (koyun kellesi satan), mumcu, semerci, nalbant, bakkal, debbağ, temürçü, (demirci), kazgancı (kazancı), dülger, benna (yapı ustası - mimar), taşçı, kuyumcu ve sair “ehl - i sanayi “. Bunlara ek olarak çiftçi, bağcı ve bostancılar da zikredilmekte ve bu kişilerin sürülmeleri sırasında sabanlarını, meslekleriyle ilgili sair alet edavatlarını, davarlarını ve çift hayvanlarını ve elbiselerini de beraber getirmelerine engel olunmaması istenmektedir.

Aslında ferman sürgün işlemini yapacak olanları yukarıda belirtilen meslek dalları ile kısıtlanamamaktaydı. Aksine “... ehl - i sanattan ve hatta zikrolunanlardan vesair lazım olan ehl - i hırefi her haneden bir hane hesabı üzere yarar kuvvetli ve güçlü kimesneleri yazub ve ihraç edüp Silifke yolundan Kıbrıs cezaresine geçürsin ...” şeklinde bir emirle kadırlara meslek dalları seçiminde geniş yetki tanınmaktaydı. Ancak burada dikkat edilmesi gereken bir husus bazı çevrelere iddia edildiği gibi hükmün “Kıbrıs' a Türk nüfus “ gönderilmesi diye bir emri içermediğidir. Osmanlı Devleti' nin kendini 19. yüzyıla kadar bir “Türk“ devleti olarak görmemesinden dolayı bir “Türkleştirme“ politikası da yoktur. Bu nedenle sözkonusu ferman çerçevesinde adaya gönderilmesi emrolunan çeşitli meslek erbabının tümünün de Türk - müslüman olduklarını iddia etmek hatalı olacaktır. Nitekim zimmilerin (gayri müslümlerin) de aynı ferman çerçevesinde Kıbrıs' a sürüldüklerini ve bunlara ait ayrı sürgün defterleri tutulduğunu biliyoruz.

Araştırmamızda müracaat ettiğimiz 2551 numaralı Mevkufat Defterine göre bu yıl içerisinde adaya sürülen 1689 aile reisinden 20 kişisi hallaç, 2 kişisi haffaf (Ucuz, halk tipi ayakkabı ve çizme üreticisi), 1 çilingir, 1aşı, 5 demirci, 4 dellak,

9 ayakkabıcı, 1 tüfenkçi, 5 debbağ, 2 tüccar, 7 terzi, 2 keçeci, 1 nalbant, 1 marabgöz, 1 taşçı, 1 talib - i ilm (öğrenci), 1 kürekçi, 1 hayat (devlet ricalı için elbise diken terzi), 1 muaytab (kıldan ip eğiren), ve geri kalanı da çiftçi idi.

1693 - 1695 yıllarına ait şeri mahkeme sicillerine bakıldığı zaman Kıbrıs' ılı Türklerin işgal ettikleri çok çeşitli meslek dallarının isimlerinin ya doğrudan kişi adlarıyla birlikte zikredilmekte olduğu veya kişilerin lakap veya soyadlarında yaşadığı görülmektedir. Bu meslek dallarını askeri, idari, serbest ve dini olmak üzere 4 ayrı dala ayırmak mümkündür. Şeri sicillerde de bu sınıflandırmaya yakın bir sınıflandırma yapılmıştır. Örneğin ehl - i harb, ehl - i ilm, ehl - i isuk (çarşı erbabı) gibi.

Bizim inceleme fırsatı bulduğumuz belgelerde direkt olarak zikredilmemesine rağmen Kıbrıs' ılı tarihi serbest meslek sahiplerinin (erbab - i hiref) Osmanlı imparatorluğunun diğer merkezlerinde olduğu gibi loncalar içerisinde örgütlendiğini ileri sürmek yanlış olmayacaktır.

Bu sistemde usta olup icazet alabilmek için bir mesleğe önce çırak olarak intisap edilir, sonra kalfalığa terfi edilir ve gerek mesleki gerek ahlaki olgunluğa ulaşmasından sonra törenle peştemal kuşanmak suretiyle ustalığa terfi edilir. Lonca mensupları mesleklerinde mensubu oldukları loncanın şeyhi ve kethüdası tarafından kontrol edilir ve meslek ahlakına aykırı davranması durumunda loncadan ihraç edilerek o meslek dalında çalışması yasaklanırdı. Böyle kişiler, devletin kolluk kuvvetleri ve mahkemeleri tarafından da " Kanunname - i Ehl - i Hiref " lerde belirtilen kural ve hükümler uyarınca kontrol edilir ve cezalandırılırdı. Bu kanunnamelerde emredilen kuralların çoğu bugün bile geçerliliğini koruyacak düzeydedir.

SERBEST MESLEKLER (EHL - İ HİREF VE SANAYİ)

1) BAKKALLAR

İncelediğimiz şeri sicillerde Lefkoşa ve civar köylerde yaşayan yedi Kıbrıs' ılı Türk bakkalın ismi zikredilmektedir.

Ancak bu kişilerin isimlerini vermeden önce ilginç bir hususa işaret etmekte yarar vardır. Bu bakkalların tümü de ilgili davalarda bilirkişi olarak görülmektedir ; bu da 17. yüzyılda mahalle bakkalıyelerinin bulunduğu mahallerde adeta birer sosyal odak noktası oluşturdukları ve bakkalların da o mahallerin sözü dinlenir, bilirkişileri oldukları gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. Daha ileriiki yüzyıllarda mahalle bakkallarının çoğu zaman muhtarlık görevini de yüklenmeleri halinde bu geleneğin bir devamı olsa gerekirdi.

Bakkallarımızdan veya atalarından bu meslekle işigal ettiği bildiğimiz ilk kişi 24 Aralık 1693 tarihli bir davada ismi geçen Arab Ahmed Paşa mahallesinden Bakkal Hacı Ali' dir. Bir diğer bakkalımız da 16 Ağustos 1694 tarihli davada bilgisine başvurulmuş Fenaromeni mahallesinden Hüseyin Odabaşı el - Bakkal ' dir. Lefkoşa' nın Tahte Kale mahallesinden Bakkal Hasan Beşe' nin imzası 27 Ağustos 1694 tarihli bir dava özetiinin sonundadır. Lefkoşa kazasına bağlı Yerolakko köyünden Mevlut

Beşe el - Bakkal da 4 Eylül 1694 tarihli bir davada bilirkişi olmuş. Fenaromeni mahalleli Bakkal Hüseyin Odabaşı bir kez daha 24 Ekim 1694 tarihli Debbaghane mahalleli Ummuhanı binti Ali davasında karşımıza çıkıyor. Tesbit edebildiğimiz son bakkalımız 26 Kasım 1694 tarihinde Lefkoşa' nın Çatal Hurma mahallesinden İbrahim bin Hızır ile Yorgi oğlu Yanni' nin davalışmasında zikredilen Bakkal Davud' dur. Bu arada Osmanlı esnaf kanunnamelerinde bakkallarla ilgili hükümlere yer verilmektedir: "... ve müşteri eline eksik nesne satanın hakkından geline ve her zaman terazuları (terzi kefeleri) bir yanı uzun ve ağır olmaya, iki canıbi (tarafı) müsavi ola ve dahi vukiyeleri (okkalari) yoklana, birbirinden tevafut (farklı) olmaya ve her nesnenin fenasını eyüsüne halk etmeyenler (karıştırmaları) ve illa ta' zir edüp (dayak atırıp) men edeler..."

Bu arada 1694 (Hieri 1105) yılında Lefkoşa çarşı ve bakkallarında satılan bazı gıda maddelerinin çeşitlerini ve fiyatlarını da 1694 tarihli bir kadi hükmünden öğreniyoruz.

"1105 senesi martında ehl - i suka narh beyan olunur :

Sıde yağ	27 akçe	lelebi	14 akçe
Kışmış (kışış)	12 akçe	pirinç	12 akçe
Ermeni üzümü	14 akçe	asıl	25 akçe
Sabun	62 akçe	Kıbrıs yağı	4 akçe
Fındık	24 akçe	hellim	12 akçe
badem içi	80 akçe	beynir (peynir)	16 akçe
böğürcü (böğürce)	12 akçe	baş soğan	10 akçe
bakla - i misri	6 akçe	yoğurt	3 akçe
bakla - i kuprusi	11 akçe	erik kurusu	12 akçe
göl	12 akçe	mercümek	8 akçe
Kıbrıs üzümü	8 akçe	şurugan	44 akçe
nişasta	33 akçe	zeyt	32 akçe
zerdalu kurusu	8 akçe	tahin	22 akçe
somak	12 akçe	taze bakla	3 akçe
humra	24 akçe		

Gıda fiyatları devlet tarafından yakinen takip edilerek narh fiatlarında duruma göre değişiklikler yapılmaktaydı. Nitekim aynı belgeye Şaban 1105' den Şaban 1106' ya kadar zeytin yağı 22 akçe, şurugan (susam yağı) 32 akçe, , 80 dirhemlik çakıl pidesi serbest fiattan, aynı yılları kapsayan süre içerisinde Şevval ayından Zi - i - ka' e ayına kadar yağı 30 akçe ve badem yağı ise 36 akçe satılmaktaydı. 1694 yılının Ramazan ayında kata' ifin (kadeif) okkası 8 akçe olarak belirlenmişti.

2. ETMEKÇİLER :

Elimizdeki belgelerde zikredilen etmekçilerin sayısı çok az. Bunlardan biri 6 Aralık 1693 tarihli davada imzası bulunan Topthane mahalleli İbrahim Beşe Etmekçi ve diğeri de Alanıyodissa mahallesinden davalıştığı Luka oğlu Loyzi' ye bir " etmekçi firını " satan Hasan Ağa bin Recab' dir. Ancak Receb Ağa' nın etmekçilikle uğraşığına dair kesin bir kayıd yoktur.

Hiç şüphesiz ki o tarihlerde bu meslekle işigal eden pek çok etmekçisi vardır; Fakat bu yıllarda isimleri herhangi bir

davaya karışmadığından şeri sicillerde zikredilmemişlerdir. Osmanlı kanunnameleri ekmeçlerle ilgili şu kurallara yer vermektedirler; " Etmeçlerin etmeğe ve gerdecilerin gerdesi (pidesi) ve çöreklerin çöreği gözlenip çiği ve karası olmaya ve eğer eksik olursa kadı ta'zir edüp dirhemine bir akçe cerime alına, etmekleri büyük ola ve eğer çiğ ve ekşi olsa ya kepekli olsa muhkem siyaset oluna (ağır şekilde cezalandırılısın) ... ve çörek ekmeğinin nisfi (yarısı) bir mud olsa içine yedi vukiye yağ konula ve yağış çöreği gerde narhına işleteler, her zaman kepeğini iyi üğüteler..."

Mart 1694 - Mart 1695 tarihleri kapsayan dönem içerisinde Lefkoşa' da satılan ekmeç çeşitleri için "herkes narh üzerine fûruht oluna " emriyle tarh edilen fiyatlar ise şöyledir :

" 120 dirham etmek 2 akçe
100 dirham has etmek 1 akçe

80 dirham çakıl pidesi narhısız olarak "

Bu narh fiatlarından 17. yüzyıl Lefkoşa' sında bugün artık bilinmeyen " çakıl pidesi " isimli bir pidenin de satıldığını öğrenmiş oluyoruz.

3. DELLÂLAR :

1693 - 1695 yılları arasındaki kadı sicillerinde ismi zikrolunan dellallarımız : dellal Ali, cami - i Cedit mahallesinden Dellal Yusuf ve Dellal Ahmed Beşe' dir. Sicillerde dellal marifetiyle alınıp satılan pekçok gayrimenkulden bahsedilmesine rağmen bu dellalların isimleri ne yazık ki kaydedilmemiştir. Osmanlılar tarafından dellalların çalışmalarını düzenleyen kurallardan bazıları şunlardır; "Ve dellallar dahi gözlene kim hizmet yerinde emanet ve istikamet üzere olalar, kendülerinden bir matah artırmayanlar ve yalan karıştırmayanlar ve hiç kimseye meyletmeyenler, sattıkları esbapta yüz akçeye alalar ve at canbazları dahi bu usup üzerine edeler, inat ederlerse haklarından geline."

4. BERBERLER

17. yüzyıl sonları Lefkoşa' sında berberlik yapan vaya atalarından birinin bu meslekle iştiğal ettiğini bildiğimiz kişiler şunlardır ; Arab Ahmet Paşa mahallesinden Berber Hasan Odabaş, Fenaromenu mahallesinden Berber Hacı Mustafa , Aya Kasanu mahallesinden Berber Hüseyin, Berber Veli bin Mehmed, Lefkoşa Kazasına bağlı Argadez köyünden Berber Veli, Kızıl Kule mahallesinden Berber Cebeci ve Suk - i Sultanı civarından Berber Hasan' dir. Osmanlı kanunnameleri berberlerin gözetmesini istediği şu ilginç kuralları öngörmekteydi; "Ve dahi berberler gözlene, kafir başı traş ettiği ile Müslüman başını traş etmeğe ve kafir yüzünü sildiği bez ile Müslüman yüzünü silmeye ve usturaya eyi ola."

5. KASSABLAR :

1693 - 1695 yılları arasında kasaplık mesleği ile uğraşan veya bu soyadı babadan devralan tesbit edebildiğimiz Kıbrıslı Türkler ise şöyle : Arab Ahmet Paşa mahallesi eşrafından :Hacı Mehmed el - kassab, Kara Baba mahallesinden Ali Beşe Kassaboğlu, Karamanzade mahallesi sakinlerinden Kassab Hacı Mustafa, Kızıl Kule mahallesinden Kassab Mehmed ve

Tahte '1 Kale mahallesi sakinlerinden Kassab Receb ve Kassab Hızır.

Kasaplık mesleği ile yakından ilgili sallaklık mesleği hakkında elden geçirdiğimiz sicillerde maalesef herhangi bir kayıt yoktur. Ancak müslümanların "helal" yani islami kurallara göre kesilmiş et yemeleri gerektiği göz önünde bulundurulursa bu meslek dalında çalışan müslümanların varolduğu kendiliğinden ortaya çıkacaktır. Esnaf kanunnameleri kasaplar için kış ve yaz mevsimlerinde yeterli miktarlarda koyun bulundurmalarını ve et darlığı yaratılmalarını emretmekte ve şu kuralları getirmekteydi; "Kassablar erkek ve dişi koyun ve keçi etini birbirine karıştırıp satmayalar... narh üzerine her an et bulundurup keyfi fiyat istemeyeler . Semizi saklayup arığını kesmeyeler ... Eğer tarhedilen narhtan fazla sata haklarından gelinip her dirhemine bir akçe cerime alına."

Mart 1694 - Mart 1695 tarihlerini kapsayan dönemde Lefkoşa pazarlarında satılan ete konan narh fiatları ise şöyle :

" lahm - i kuzi 8 akçe
lahm - i teke 6 akçe
kanek lahm 5 akçe "

Aynı dönemın kışa rastlayan Reb '1 ayındaki et satış fiatları biraz daha yüksek :

" Lahm - i kuzi 12 akçe
lahm - i teke 9 akçe
kanek lahm 8 akçe "

6. BOYACILAR

Bu mesleğin bugünkü boyacılıkla hiçbir ilişkisi yoktur. Osmanlı dönemi boyacıları genellikle kök ve mineral boyalarla dokunmuş kumaşları ve iplikleri boyayan kimselerdir. Aşağıda atıfta bulunacağımız esnaf kanunnamesinin ilgili bölümünden de görülebileceği gibi kumaşlar boya havuzlarında boyandıktan sonra düz taşlar üzerine vurularak yayılmakta ve iplere asılarak kurutulmaktaydı. 1693 - 1695 yılları arasında bu meslek dalında çalışan kişiler şunlardır ; Aya Sofya mahallesi Boyacı Mehmed, Tribiyodi mahallesi Boyacı Derviş ve 29 Mart 1694 tarihli bir kayda göre 3000 akçe borcu olan Boyacı Şahin' dir.

Elimizdeki Kanunname - i Ehl - i Hıref e göre yasa koyucular boyacıları şöyle buyurmaktaydı; " Ve boyacılar dahi gözlene her ne renk ederlerse eyü ederler, kalp (sahte) etmeyenler ve bezi taş üzerinde döğüş zarar etmeyeler ve boyalı bezi yol üzerine asmayalar ve yol üzerine taş koyup döğmeyeler."

Görebildiğimiz şeri sicillerde bir de Lefkoşa' daki Boyahane mahallesinden söz edilmektedir. 9 Kasım 1693 tarihli bir dava tutanağına göre Boyahane mahallesi Kara A' işe binti. Abdullah eli Mehmed bin Abdullah' ın 6695 akçe tutarındaki bir meblağ için davalanmışlardır.

7. HAMAMÇILAR VE DELLAKLAR

Hamamın Türk yaşamındaki yerini burama uzun uzadıya anlatmakta herhalde gerek yoktur. İncelemimize temel teşkil eden sicillerde Korkud Hamamı, Emir Hamamı ve Çaker Hamamı olmak üzere sadece üç hamam zikredilmektedir.

Siciller göre bu hamamlarımızdan Korkud Hamamı veya Korkud Efendi Hamamı aynı isimle anılan mahallede, Emir Hamamı Abdî Çavuş mahallesinde ve Çaker Hamamı da Kızıl Kule mahallesindeydi.

Korkud Hamamının 1694 yılındaki sahipleri ile ilgili elimizde bazı bilgiler vardır. Örneğin 3 şubat 1694 tarihli bir kayda göre Korkud Efendi mahalleli Aişe binti Hacı İlyas'ın bu hamamda "Sekiz sehmeden üç sehim hassesi" vardır. Yine aynı mahalleli Fatime binti Halil bu hamamın bazı hisselerini Mehmed adında birinden satın almış, ölümü üzerine de bu hisselerin bir kısmı Mustafa Ağa bin Hasan'a intikal etmişti.

1694 yılına ait bir diğer kayda göre Emir Hamamının bazı hisseleri Aya Sofya Camiine vakfedilmiştir. Mart 1694 tarihli bir başka kayda göre Çaker Hamamı yarı yıkık olarak Ali bin Mustafa'ya satılmıştır.

1693 - 1695 yılları için bilebildiğimiz tek hamamcımız bir cariyeye alım satımıyla ilgili davada bildirilmiş yapan Hacı Mehmed Hamameci'dir. Yine aynı dönem için dellaklar açısından da sicillerimiz suskundur. Kayıtlarda sadece Ali Beşe isimli bir dellaktan bahsedilmektedir. Hamamcılar için devrin esnaf kanunnameleri şu kuralları getirmekteydi: "Ve hamamcılar dahi hamamları pak ve temiz tutalar ve suyu mutedil ve suyu iski ola ve dellaklar cüst ve çalاک (çevik ve atik) ola ve usturları keskin ola ve baş traşı etmede kamil (yaşlı) kimesne zahmet etmeğe ve nazır olan futaları (önlükleri) pak ve temiz ola ve kafire verdiği peştemalları Müslümanlara vermeye, kafir peştemalunun ayru alameti ola inat ederse muhkem hakkından geline."

8. HELVACILAR.

Sicillerimizin suskun olduğu bir diğer meslek dalı da helvacılıktır. İsmen zikredilen Helvacı Mustafa Efendinin de bu meslekle iştigal ettiğine dair bir emare yoktur. Ancak soyadından da görülebileceği gibi atalarından biri helvacılığa uğraşmıştır.

Geçmiş yüzyıllarda helvacıların çok çeşitli helvalar ürettiklerini ve 1970'li yıllarda son temsilcisi Helvaci Hasan Dayı ile tamamen ortadan kalkan simit helvacılığının sadece irmik helvası ile kısıtlı olmadığını o döneme ait kanunnamelerden öğreniyoruz: "... ve helvacılar gözlene, balın vukiyesi dörde olıcak (balın okkası dört akçe olduğunda) helva altıya ola ve bademli helva yedi akçe ola amma balı eyü ola ve eyü pişe, bademiyannmaya, üzüm ve pekmez helvası vukiyesi dört akçeden tecevüz etmeye (fazla olmaya) ve üzüm pekmezi helvasının vukiyesi üçer akçe ola ve akideden narhı üzüm narhına tabidir..."

9. AŞÇILAR

1693 - 1695 yılları arasındaki şeri sicillerde aşçılıkla ilgili olarak sadece iki kişinin zikredilmesi ve bu sınıfa dahil olan kebabçı, başçı (kelleci), işkembeci, bağırsakçı (kavrulmuş süt kuzusu bağırsağı satanlar; Kokereççiler ile karıştırılmamalı), bökereççiler, çiğerci ve lokmacılardan bahsedilmemesi tabii ki bu meslek dallarının 17. yüzyıl Kıbrıs'ında Türkler arasında bulunmadığını göstermez.

En azından atalarından birinin aşçı olduğunu bildiğimiz Ömer Beşe Aşçıoğlu ile Hacı Mehmed Aşçızade'nin 1694'lerde yaşadığını biliyoruz. Ömer Aşçıoğlu Lefkoşa kazasına bağlı İncirli köyü ve Aşçızade'nin de Ömeriye mahallesi ile bağlantılı davalarda birliktelik yaptıklarını söyleyebilecek durumdayız. Bu meslek dallarına ilgili bazı bilgiler onlar hakkında çıkarılan mesleki kanunlarda verilmektedir: "Ve dahi aşçıların bişirdiği et çiğ olmağa ve aşı tuzsuz olmaya ve çanak kaseleri pak ola ve çanakları kalaysız olmaya ve belindeki futası (önlük) pak ola ve hizmetkarları kafir olmağa, bu zikrolunanlara muhalif olursa muhkem hakkından geline..." "Ve başçıların bişirdiği baş gözlene, pak tular ve eyi bişireler koyun başına ve kuzu başına ve kuzu başına göre narh vereler, paçanın her zamanda dördü bir akçe ola ziyade olmaya, eyü pişe ve illa muhkem hakkından geline..."

"Ve işkembeciler gözlene, temiz ve pak suyuyla bişireler ve belinde futaları pak ola..."

"Ve barsakçılar gözlene, barsağı yarmadan bişirmeyeler ve çiğeri halt edüp (karıştırıp) bişirmeyeler, ayrı satarlar, çiğeri temiz edüp satarlar..."

"Ve bökereççilerin koyun eti 200 dirhem olıcak, türlü bükrek iki yüz dirhem ola ve yahnisı soğan ile olmaya ve koyun etinden gayri et halt olmağa (karıştırılmaya) ve soğanı çok eti az olmaya ve ekser yerü boş olmaya ve illa muhkem hakkından geline..."

"Ve dahi lokma işleyenler gözlene, hamir eyi ola, çiğ (ekşimiş) olmaya..."

Aşçılarınmıza ek olarak ata mesleği paçacılık olan bir Kıbrıs'lı Türk' de 16 Ağustos 1694 tarihli bir davada bilir kişi olarak bulunmuştur. Fenaromenu mahallesinden Hristodolo oğlu Yanni ile Petro oğlu Nikolo arasında ki dava ile ilgili kayıtda Paçacıoğlu Hacı Mehmed'in de imzası bulunmaktadır.

1572 yılı tahrihi de Lefkoşa ve Magosa gibi büyük kentlerde "kelleci" ve "paçacı" dükkanlarından alınan vergilerden bahsetmektedir.

10. KEÇECİLER :

Anadolulu Türkleri arasında pek yaygın olan ve günümüze kadar gelebilen Keçecilik mesleğinin 17. yüzyıl Kıbrıs'ında Türkler arasında da yaygın olduğunu söylemek mümkündür. Şeri sicillerden saptayabildiğimiz üç keçeci ve atalarından birinin bu meslekle iştigal ettiğini bildiğimiz ve kardeş olma ihtimali yüksek iki kişi vardır. Bunlar 1693 yılında Kızıl Kule mahallesindeki bazı emlağın satımında şahitliklerine bağvuran keçeci oğlu Veli ve Keçeci oğlu Mevlud'dur. Diğer Keçecilerimiz 1694 yılına ait bir kayıtda imzaları olan Keçeci Mehmed Beşe ve Keçeci Hasandır. 1695 yılına ait bir dava tutanağında imzası olan Mehmet Beşe Keçeci ile Yukarıda belirtilen Keçeci Mehmed Beşe'nin aynı şahıslar olup olmadığını bilemiyoruz.

Esnaf kanunnamelerinde keçeciler ile ilgili bazı kurallar ise şunlardır: "Keçeciler gözlene, bir keçe beş akçeye bir okka yün bir akçeye ola ve siyah at çulunun uzunu oniki karış ola ve eni sekiz karış ola ve yakalu ola, gayet eyü yirmi iki akçeye ola ve şol çul ki uzunu on karış ola eni yedi karış ola, yirmi akçeye ola,

ve siyah at torbası gayet eyüdü beş akçeye ola..."

11. ÇİZMECİ , NALINCI , VE PAPUŞÇU KURUMU :

Birbileriyle ilgili bu meslek dallarında faaliyet gösterdiği tesbit edebildiklerimiz dört Kıbrıs'lı Türk vardır: bunlar Tuzla kazasının Mennoya köyünden Çizmeçi Ali, Korkud Efendi mahalleli Nalınca Emir, Tribiyoğlu mahalleli Papuşçu Halil ve yine Lefkoşa'dan Papuşçu Hacı Hüseyin'dir.

Bu arada araştırmamız kaynağın teşkil eden sicciller açısından çizmecilik mesleği ile ilgili olarak saptadığımız ilginç bir hususu belirtmekte yarar vardır. 1693 - 1695 yılları arasındaki dönem kapsayan bu siccillere göre Kıbrıs köylülerinin giydiği " Çangar çizmesi" ni yapan " çankar" ların tümü de Rum asıllıdır. Ancak siccillerin çok kısıtlı bir çerçevesi olduğunu da akıldan çıkarmamak gerekir.

12. KAVUKÇU VE SARIKÇILAR :

17. yüzyıl Osmanlı imparatorluğunda ve onun bir parçası olan Kıbrıs' ta kavukçuluğun ve kavuk üzerine sarıla sarığın üretiminin iki ayrı meslek dalını oluşturduğunu incelediğimiz kanunnamelerden ve siccillerden öğreniyoruz.

Kavukçulukla işgal eden Kıbrıs'lı Türkler' den biri 1693 yılında Ayta Sofya mahallesinde yaşamakta olan kavukçu Ahmet' ti; bir diğer kavukçu esnafının ismi ise Kavukçu Mehmed Beşe olup 1693 tarihli bir mahkeme tutanağında karşımıza çıkmaktadır. Yine 1693 tarihli başka bir tutanakta imzası bulunan Kavukçu Mehmed ile yukarıda zikredilen Kavukçu Mehmed Beşe' nin aynı kişiler olma ihtimali büyüktür. İncelediğimiz kayıtlardaki tesbit edebildiğimiz son kavukçumuz ise Kavukçu Halil Beşe' dir.

Sarıklı esnafından olan veya atalarından birinin sarıklı esnafı olduğunu bildiğimiz Sarıkcı Mehmed Çelebi vardır. Çelebinin ismi 27 Aralık 1693 tarihli bir kayıtda altında bulunuyor. Şeri siccillerde üç kez ismine rastladığımız ancak İstanbullu olduğunu bildiğimiz 1692 yılında Kıbrıs valisi olarak görev yapan Sarıkcı Mehmed Paşa bin Hüseyin' in de sarııklık' tan bu mevkiye geldiğini biliyoruz.

13. ÇİLİNGİRLER :

Şeri siccillerde bu meslek dalında çalıştığı gösterilen tek Kıbrıs'lı Türk Tahta'lı Kale mahalleli Çilingir Mustafa' dır. 2 Aralık 1694 tarihli bir kayıtda ismi geçen bu çilingirimizin dışında toplulumuzda başka çilingirlerin de olduğu muhakkaktır.

14. YORGANCILAR - HALLAÇLAR :

Bu meslek dalında çalışan iki kişi ile karşılaşılıyor. Her ikisi de 1694 tarihli dava tutanakları altında imzaları olan Yorgancı Sefer ve Yorgancı Hasan' dır. Elimizdeki kanunnameler o dönemin hallaçlarına " ... yüzcü dirhem panbuğu bir akçeye atalar" diye talimat vermektedir.

15. BOSTANCILAR:

Türkler arasında genel olarak yaygın olan bu meslek dalı ile ilgili olarak 17. yüzyıl şeri siccilleri ne yazık ki bir tek kişinin dışında herhangi bir Kıbrıs'lı Türkün adını vermiyor. Bu şahıs atalarından birinin bostancılığa uğraştığını bildiğimiz ancak ik-

isini bile tesbit edemediğimiz Taht ' ı Kal' e mahalleli Bostancıoğlu' dur. Kayıtda sadece soyadının zikredilmesi bu Bostancıoğlu'nunın iyi bilindiğini göstermektedir. Araştırmamıza temel teşkil eden siccillerin ismen bostancı zikretmesine rağmen Lefkoşa şehri içinde ve Lefkoşa' nın hemen dışında pekçok bostancının bulunduğunu defaaten belirtmektedir. Ancak bu şehriçi bostancılar adaya bazı kaynaklara öne sürüldüğü gibi Osmanlılar tarafından getirilmediğini burada vurgulamakta yarar görüyoruz. 1572 yılına ait ve zamanın Osmanlı idaresince hazırlanan Kıbrıs mufassalında Lefkoşa ve Magosa şehirlerinde Venedik döneminden kalma şehriçi ve dışı bostancının bulunduğunu öğreniyoruz.

İncelediğimiz esnaf kanunnameleri bostancılara yetiştirdikleri meyve ve sebzelere pazar yerinden gayri bir mahalde satmalarını emretmektedir: " Ve küfe ile gelen kavun ve karpuz ve üzüm ve enar (nar) ve turunç gözlene ve bazar yerinden gayri bir yerde satmayalar ve satanları ayıralar ve mahalle aralarında sebze ve arpa ve buğday satanların haklarından geline "

16. DEVECİ VE KERVANCILAR :

Kıbrıs' ta iç nakliye için 20. yüzyılın ortalarına kadar kullanılan deve kervanlarının 17. asır Kıbrısında daha da yaygın olarak kullanıldığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Tabii ki bütün nakliye kervanlarının develerden müte şekill olduğunu söylemek ise imkansızdır. Ulaşımı zor dağlık bölgelerde eşek ve katır kervanlarının daha kolaylıkla kullanıldığını aşıkardır. Ayrıca madden ve taş ocaklarından ve tuzlulardan yapılan nakliyelerde eşek ve katır; pamuk nakliyesinde ise çuvalların uzun olması nedeniyle yere sürülmesinin önlemek için daha uzun boylu olan develerin oluşturduğu kervanlar tercih ediliyordu. Burada kaydetmekte yarar gördüğümüz bir önemli husus da pekçok deveci ve katırcının kayıtlarda Türk görünmesine rağmen gerçekte Linobambaki asıllı olduklarıdır. Özellikle 20. yüzyıla kadar deveciğin sürdürüldüğü Kiracı köy Türklerinin ve yine bu işle uğraşan Bodamya, Dalı ve Luricina Türklerinin gerçekte lâtın asıllı Linobambakiler olduklarını belirtmekte yarar vardır.

29 Mart 1694 tarihli bir tereke tutanağında ihraç için gümrüğe deve kervanı ile buğday taşındığı, ihraç resmi (harc) olarak 2900 akçe öndendiği belirtmekte ve ismi verilmeden bir kervancıdan da halen tahsil edilemeyen 3500 akçelik bir borçdan bahsedilmektedir. Kayıtlarımızda ismen zikredilen tek deveci ise Deveci Hacı Sarı İbrahim' dir. İsmi 24 Nisan 1694 tarihli bir tutanağın altında geçmektedir.

17. HANCI LAR

Adanın belli başlı yerleşim merkezlerinde Lüzinyanlar ve Cenevizliler tarafından hanlar inşa edildiğini biliyoruz. Osmanlı mimarisinin tüm özelliklerini taşıyan Büyük Han ve bir Lüzinyan kalıntısı (özellikle giriş kapısı bölümü) üzerine inşa edilen Kumaretiler (doğru ismi Hımaretiler - Eşekçiler) Hanı ve Deveçiler Hanı belli başlı hanlarımızdandır. Elimizdeki 17. yüzyıla ait kayıtlarda isimleri geçen hancılarımız ise şunlardır:

Hancı Osman Çelebi, büyük bir ihtimalle Osman Çelebi ile aynı şahıs olan Osman Çelebi Hancı ve Hancı Hacı Ali' dir.

18. NALBANTLAR :

Bu mesleğin 20 yüzyıl ortalarına kadar Kıbrıs' ta varolduğu ve son dönemlerde " gallıga " Rifat Mehmet ve Salahi Mehmet gibi çapında tanınmış nalbantlar yetiştiren bu meslek dalının 17. yüzyıl şeri sicillerde ismi geçen tek temsilcisi 10 Ocak 1694 tarihli bir dava kaydında imzası bulunan Nalbant Ahmed' dir. İç ulaşım at, eşek ve katır gibi binek hayvanlarıyla sağlandığı 17. yüzyıl Kıbrıs' ında bu meslek dalında çalışan pek çok Türk ve Rum' un bulunduğu rahatlıkla söylenebilir. Bu yüzyıla ait esnaf kanunnameleri nalbantlarla ilgili olarak şu emirleri ihtiva etmektedirler: " Ve nalbantlar dahi gözlene, eyü nali yetmiş akçeye alıcak ikisi beşe nallana ve bazı nal var imiş ki altmışa alınır işi anın emsali dört akçeye nallana ve himar (eşek) üç buçuk nallana..."

Bu nallama işlemi sırasında hayvanların yaranlanması durumunda kanunnameler nalbantların cezalandırılmasını öngörmektedir: "... ve davara ve ata mih değürip acıtsalar nalbant üzerine ola, tallül ederlerse (yalandan bahanelerle sorumluluktan sıyrılmağa kalkıştırlarsa) haklarından geline."

19. ÇULCULAR (ÇÖLHA - ÇULHA) :

Çul yapımıcılığın 19. yüzyıla kadar yaygın olarak sürdürüldüğü Kıbrıs' ta bizim incelediğimiz sicillerdeki tek ustası Çölha Ahmed' dir. 4 Şubat 1695 tarihli bir kayıdan altında imzalı bulunan Çölha Ahmed' in yanı sıra laydda ehl - i hirefen Demirci Mustafa ve Papatşu Hacı Hüseyin' in isimleri de zikredilmektedir.

20. MACUNCULAR

Bu meslek dalının bugün evlerimizde yapılan macunlar ile hiçbir alakası yoktur. Osmanlı dönemi macuncuların çeşitli baharat, akide şekeri, bal vesair malzeme ile genellikle hamur kıvamında hazırladıkları kuvvet verici, iştah açıcı veya tedavi edici macunları imal ederler ve satarlardı. Bu macunların arasında içine haşaş yağı tohumu veya suyu katılmak suretiyle hazırlanan "keyiftatlı" ları en popüler ürünlerdendi. Macuncuların ,bir diğer ürünü'de "cinsel" gücü artırıcı afrodisyaklardı. 17. yüzyılda Kıbrıs Türkleri arasındaki varlığını 12 Şubat 1694 tarihli bir kayıddan öğreniyoruz. Bu kayıta Lefkoşa' nın Fenaromenu mahallesinden oğlu Lucioyo' nun, Lucioyi kızı Markaro' dan satın aldığı taşınmaz mal ile ilgili davada Macunec Emir diye birinin de bilirkişiliğine başvurulmuştur.

21. DEBBAĞLAR:

17. yüzyıl Kıbrıs' ında Türklerin çalıştığı bir diğer meslek dalı da debbağlıktır. Bu meslek dalında çalışanların aldığı lakaplar veya soyadları bugün hala daha torunlarında veya sokak ismi olarak yaşamaktadır. (Örneğin debbağlar ailesi gibi veya Tabak Hilmi Efendi Sokağı gibi).

1693 - 1695 yıllarına ait şeri sicillerde üç debbağımızın adı geçmektedir, bunlar : Derviş Beşe el - Debbağ ,Debbağ Hacı Hasan ve Debbağ Efe' dir.

Bu isimlerin dışında kayıtlarımız bir de Lefkoşa' daki Debbağhane mahallesinden söz etmektedir. Ayrıca Osmanlı idaresi tarafından hazırlanan 1572 tarihli Kıbrıs Mufasssalında Lefkoşa ve Magosa gibi büyük yerleşim merkezlerinden Venedikliler döneminde de faaliyet gösteren tabak hanelerin bulunduğu öğreniyoruz.

22. KALAYCILAR:

Bakır kap - kacağın çok yaygın bir şekilde kullanıldığı Osmanlı dönemi Kıbrıs'ında Ermenilerin ve çinganelerin bu meslek dalında söz sahibi olduklarını biliyoruz. Ancak bu meslek dalında çalışan Türklerin son ustaları 1960' lı yıllara kadar bu meslekle iştigal edebilmiştir. Bugün bu meslek dalında çalışan birkaç Kıbrıslı usta son yıllarda Türkiye' den gelenleri saymazsak çingane asıllı vatandaşlarımızdır. İncelediğimiz şeri sicillerde ismen zikredilen tek kalaycı ustamız 10 Ocak 1694 tarihli bir dava tutanağının altında imzası olan Kalaycı Hasan' dır.

23. DEMİRCİLER, DÖKMECİLER, HADDADLAR :

Demircilik mesleğinin Türkler arasında çok eski çağlardan beri yaygın olduğu tarihi bir gerçektir. Demir işçiliği ile ilgili motifler Türki kavimlerin Orta Asya' dan çıkışları ile ilgili efsanelerinde bile yer almıştır.

Demircilik mesleği ile yakından ilgili olan demir dökümcülük de kayıtlarımızda zikredilmektedir. Demircilik ile eşanlamlı olarak da kullanılan haddadlar da demirciliğin bir kolu olup daha çok erimiş madenden düz demir çubuk yapanlara veya tel çekenlere verilen isimdir. Hatta demir çubukla bağlantılı olarak zindancılara da haddad dendiği olmuştur.

İncelediğimiz sicillerde Demirci Mustafa diye bir ustanın, Lefkoşa' nın Kızıl Kule mahallesinden Dökmeci Mehmed bin Ahmed' den ve Piyale el - Haddad ' dan bahsedilmektedir.

Elimizdeki kanunnameler demirci ve bu arada ilgili gördükleri kazganca (kazancı) esnafı ile ilgili olarak şu talimatları belirtmektedirler: "Ve demirciler gözlene, işleri kalp (sahte) olmaya ve kazganlarının dahi gözlene, kazgançılar kulpunu demirden etmeyenler, bakırdan edeler..."

Demirciler ile ilgili çok ilginç bir bilgi 14 Ocak 1694 tarihli bir dava tutanağında karşımıza çıkmaktadır. Bu kayda göre 17. yüzyıl Lefkoşasında demirciler bir çarşıda toplanmış bulunmaktadırlar. Kayıd Aya Sofya mahallesindeki "timürçüler sukun" dan (demirciler çarşısı) bahsetmektedir. Tipik Osmanlı esnaf düzeni özelliği olan belirli ehl - i hirefin aynı merkezlerde (sukularda) toplanması hiç şüphesiz ki bu esnafın aynı zamanda loncalar olarak da düzenlendiğinin dolaylı bir ispattir.

Nitekim 1693 yılına ait mahkeme kaydında da Aya Sofya mahallesinde bulunan " balık pazarından " bahis edilerek balıkçı esnafının da belirli bir merkezde toplandığından söz edilmektedir. Belli meslek erbabının sukul oluşturularak merkeze veya en büyük cami etrafında yerleşmesi aslında tüm tarihi Ortadoğu şehirlerinde görülen bir olaydır. Halep, Hama, İsfahan, Tahrân gibi şehirlerde esnafın bu şekilde yerleşimi halen sürmektedir.

Halkbilimi 30

24. KAZAZLAR (İPEKÇİLER) :

İpek dokumacılığının ve ipek üretiminin pek yaygın olduğu Osmanlı dönemi Kıbrısında ipek iplik üreten ve dokutan pek çok kazazın bulunduğu muhakkaktır. Araştırmamıza kaynak teşkil eden sicillerde sadece iki Kıbrıs'lı Türkün adı geçmektedir. Bunlar 15 Ocak 1694 tarihli bir dava tutanağında imzası olan Abdurrahman Çelebi el - Kazaz ve 14 Mart 1694 tarihli bir davada bilgisine başvuru Derviş Ali el - Kazaz' dır.

25. EBELER:

Tamamen kadınlara ait olan bu meslek dalının Kıbrıs'ta bir lonca olarak düzenlenmediğini söyleyebiliriz. Ancak ebeliği meslek olarak seçen kadınlarımızın modern ebeliğin ve doğum kliniklerinin ortaya çıktığı 1960' lı yıllara kadar ve özellikle kırsal kesimlerde meslekleri icra ettiklerini biliyoruz. 1693 - 1695 yıllarına ait şeri sicillerde 4 Aralık 1693 tarihli bir davada taraf görülen Aya Sofya mahallesinden Ramazan Kızı Amine' nin ve Ramazan oğlu Furka' nın annelerinin ebe olduğunu öğreniyoruz. Ancak bu Türk kadınının ismini kayıtlarımız malesef vermiyor.

26. YAPICI USTALARI :

II. Selim' in 21 Eylül 1571 tarihli ferman ile adaya sürülmesini emrettiği ehl - i hıref arasında bennaklar (bina ustaları) ve taş ustaları da vardır. Ancak incelediğimiz siciller ne yazık ki sadece bir tek yapıcı ustasının ismini vermektedir. Bu kişi Lefkoşa' da Saray Ardı mahallesinden Yapıcı Mehmed' dir. Mehmed' in ismi 10 Ocak 1694 tarihli bir davaya karışmıştır.

17. yüzyıla ait kanunnameler düz inşaat işçileri ile ilgili olarak şu talimatları içermektedir: " Ve neccarlar dahi gözlene, uzun günde taamyle (yedikleri yemekler de dahil) on akçeye işçyeler, gün doğarken gelüp gün batmadan gitmeyeler..."

27. SERRAÇLAR (SARRAÇLAR)

Sarraçlık (eğer yapımıcılığı) mesleği ile çok eski çağlardan beri tanınmış olan Türkler bu mesleği Kıbrıs' ta da sürdürmüşlerdir. 20. yüzyıl ortalarına doğru Kıbrıs' ta ortadan kalkan bu meslek dalında pek çok Kıbrıslı Türkün çalıştığını, incelediğimiz şeri sicillerde sadece bir tek Türk sarracın isminin geçmesine rağmen, rahatlıkla söyleyebiliriz

21 Eylül 1571 tarihli II. Selim' e ait sürgün fermanında da serraçların Kıbrıs' a sürülmesi emrolunmaktadır. Kayıtlarımızdaki tek isim 7 Temmuz 1694 tarihli davada bulunan Serracı Mustafa Beşe' ninkidir.

28. TAHTAÇILAR :

Bu meslek dalı çalışanları uzun düz ağaç kütüklerinden düz tahta ve kereste üretmekteydiler. Bir yüksek ağaç iskele üzerine konan kütüklerin aşağıda ve yukarıda duran iki kişinin kullandığı testerelele kereste kesmesi metodu 1900' lü yılların başlarına dek kullanılmıştır.

Sicillerimizde tesbit edebildiğimiz tek isim ise 14 Ocak 1694 tarihli davada ismi görünen Tahtacı Mehmed Odabaşı' dır.

29. TABECİLER (TAVA YAPIMCILARI) :

1693 - 1695 yıllarına ait şeri sicillerde tabecikle uğraşan vava atasından birinin bu meslekle işgal ettiğini bildiğimiz iki Kıbrıslı Türk vardır. Ancak tabe ve tabecilik kelimelerinin iki

ayrı meslek dalı için de kullanıldığı vakidir. Bu anlamlardan en bilineni demir kızartma tavası ve bu tavaları üretenlerdir. Bu anlamdaki tabeciler kızartma tavaları yanısıra düz demir siniler ve benzeri kaplar da üretmekteydiler.

Tabe kelimesinin bir diğer anlamı da büyük, düz ve kalın tuğla ve / veya keremit ve benzeri şeylerdir. Bu durumda şeri sicillerde zikredilen iki kişinin kesin olarak hangi meslek dalıyla uğraştıklarını saptamak maalesef mümkün değildir. Ancak biz 16 Temmuz 1694 tarihli tutanakta adı geçen Tabeci Mehmed ile 14 Eylül 1694 tarihli kayıtda imzası bulunan Mehmed Bölükbaşı Tabeci' nin tavacı esnafı olabileceğine kuvvetle ihtimal veriyoruz.

30. ARABACILAR :

İç nakliyatın ve ulaşımın vazgeçilmez unsuru olan ve 1960' lı yılların sonlarına kadar bir meslek dalı olarak Kıbrıslı Türkler arasında varolan arabacılık mesleğine incelediğimiz sicillerde sadece dolaylı atıfta bulunmaktadır. 1693 tarihli bir kayıtda Süleyman Bölükbaşı bin hacı Receb isimli birinin sahip olduğu bir arabacı dükkanını 1500 guruşa Başçavuş Osman Ağa' ya sattığı belirtilmektedir. Ancak bu dükkanın araba imalatı mı yapıldığı yoksa arabacıların müşteri bekleme için toplandıkları bir yer mi olarak kullanıldığı belli değildir

31. DEĞİRMENCİLER:

Bu meslek dalında çalışan Kıbrıs' lı Türklerin varlığını 1694 tarihli bir dava tutanağından öğreniyoruz. Aşa Köylü Mehmed bin Mustafa, babası Mustafa bin Kasım' ın Kalepro köyündeki su ile çalışan un değirmenine Önce Ali bin Mehmed ve bunun ölümlü üzerine de oğlu Veli bin Ali' nin el koyup çalıştırdığını iddia ederek mahkemeye başvurmuştu. Bu başvuru neticesinde Mustafa bin Kasım' ın, Ali bin Mehmed' in ve Veli Ali' nin değirmencilik yaptıklarını öğreniyoruz.

Osmanlı kanunnameleri değirmencilik için sıkı kurallar getirerek sırf müşterilerinin öğütülmek için getirdiği buğdaylardan yeminesin diye değirmencilerin tavuk beslemesini bile yasaklamakta ve değirmenle sadece vakti bilmek için tek bir horozun beslenmesine izin vermektedir: "Ve değirmencilik dahi gözlene, değirmenle tavuk besleyüp Müslümanın ununa buğdayına zarar vermeye, vakti bilmek için ancak bir horoz besleyeler ve unu eyi öğüteler, hile ve illet etmeyeler ve kimsekin buğdayını tedbil etmeyeler (değiştirmeyenler) ve adetten artuk hak almayalar, alurlarsa haklarından geline."

17. yüzyılda Kıbrıs' lı Türkler arasındaki meslek dallarının yukarıda verilenlerle sınıtlı olmayacağı aşikardır. 1571 yılında çıkarılan ilk sürgün fermanlarında bile 1693 - 1695 yıllarına ait şeri sicillerde belirtmeyen takkeci , mumcu, iplikçi, dülgör, kuyumcu, kazancı ve madenci gibi pekçok esnafın Kıbrıs' a sürülmesi emrolunmaktadır.

Eldeki mühime defterlerinin, ruus kayıtlarının, şikayetnamelerinin ve tabir defterlerinin metodik taranmasının yapılması bu konuda bize daha detaylı ve geniş bilgiler sağlayacaktır. Araştırmamızın bundan sonraki bölümünde idari, askeri ve dini meslek dalları üzerinde duracağız.

Haberler... Haberler...Haberler...Haberler... Haberler...

HAS - DER ETKİNLİKLERİ

“ GÜNÜN ADAMI “

Has - Der gençliği, ülkemiz tiyatrosuna ve genel olarak kültür yaşamına yeniden katkıda bulunabilmenin sevincini yaşıyor.

Ünlü tiyatro ve öykü yazarı Haldun Taner' in “ Günün Adamı ” adlı oyunu politika üzerine yazılmış bir güldürü. Politikadaki çıkar çatışmaları ve “ günlük politika dolaşmaları ” nın güldürü tarzında ele alındığı oyunda Haldun Taner bir yandan insanı güldürürken, öteyandan da politikanın ne olup ne olmadığı üzerine düşündürüyor. Has - Der tiyatro grubu bu konuda ; “ amacımız siyaset biliminin politika simsarlarının elinde bir çıkar şebekesine dönüştürülmesine eleştirel bir bakış getirmektir. Böyle bir bakışın ülkemiz açısından özellikle gereği ve ülkemiz sanat yaşamına katkıda bulunmasının yanısıra, çirkinliklerin bolca sergilendiği ülkemiz politik yaşamına da olumluluklar taşıması içten dilediğimizdir.” diyor.

“Günün Adamı” 17 - 18 Eylül Lefkoşa Belediye Tiyatrosunda ve dahasonra da Magosada sahnelendi.

Yönetmenliğini Aziz Gürpınar, müziklerini Özkan Yıkıcı, dekoru, Akın Eylen, Işıklandırmayı Hasan Bulunç' un yaptığı oyunda Ali Nebih, Tarık Güven Emiroğlu, Hüseyin Nebih, İlker Özova, Ulus Beledoğlu, Şenay Nadiri, Betül Arslan, Coşkun Bundak, İbrahim Önderoğlu, Nurcan Kapcamı, Gaye Özarın, Gürkan Azmidolu, Aziz Gürpınar ve Umman Goncalı rol aldılar.

HAS - DER FİKİR KULUBÜ

Derneğimiz, gençlerin okuma alışkanlıklarını geliştirebilme, okuduklarını aktarabilme , birikimlerini çevreleriyle paylaşabilmelerine yönelik olarak “ Fikir Kulübü ” adıyla bir çalışma başlattı.

Zehra KOZAL

Perşembe günleri 18.00 - 20.00 arasında dernek binasında çeşitli konuların irdelenip tartışılmasıyla çalışmalar devam ediyor.

HAS - DER DAYANIŞMA GECESİ

Müzik ekibimizden bir görüntü

7 Ekim 92 akşamı Has - Der, Antis Taverna' da elemanları, aileler ve dost çevrelerle birlikte dayanışma gecesi düzenledi Antis Taverna' nın programının yanı sıra, gecede müzik ekibimiz hezamanki gibi müthiş beğeni toplayan müzik dinletilmesinisundu. Gece oldukça neşeli ve eğlenceli geçti.

HAS - DER CI. SA- D İÇİN OYNADI

Kısa adı CI. SA. D olan ve yaz başında kuruluş çalışmalarını tamamlayan Cihangir Sanat Derneği, folklor mük ve tiyatro kollarını oluşturdu. Aydan - Ali Tümsoy folklor çalışmalarını, Hüseyin Rakibet

müzik , Alptekin Hoca ile tiyatro çalışmalarını yürütüyorlar.

2 Ekimde, CI. SA. D organizasyonu ile Cihangir ve çevre köy halkı için düzenlenen kültür gecesinde CI. SA. D ise HAS - DER halk dansları ekipleri bir birinden güzel oyunlarıyla köy halkına coşkulu bir gece yaşattılar.

HABERLER

LEFKOŞA TÜRK BELEDİYESİN'DEN GENÇLİK GÜNLERİ

Lefkoşa Belediye Tiyatrosunun düzenleme kararı aldığı, gençliğin, kültür - sanat olaylarına katılmasını tartışma ve sorgulama yoluyla ülke ve dünya sorunlarına sahip çıkmasını sağlamaya yönelik " Gençlik Günleri" nin ilk konuğu Kıbrıslı şair Fikret Demirağ oldu. Cumartesi günleri Acar Akalın ve Mustafa Gökçeoğlu ile devam eden gençlik günleri etkinliklerinin sürdüreceği bildiriliyor.

"BYE - BYE ROMANTİK KIBRIS"

K. T Komedi Tiyatrosu yeni oyunu " Bye - Bye Romantik Kıbrıs" ı Kasım ayı boyunca Kuzey Kıbrıs' ın birçok köyünde, kentinde sahnelendi. Oyun, Kıbrıslı Türklerin değişimini belgelemek için hazırlanmış bir vodvil denemesi İsmet ve Alper Susuzlu' nun yer aldığı oyunda erkeklere ücretsiz giriş olanağı sağlandı. Oyun Lefkoşa' da sahne bulunmadığı gerekçesiyle izlenemedi.

ALPER SUSUZLU KARİKATÜR SERGİSİ

Alper Susuzlu 1991 - 92 sezonu içerisinde hazırlanmış olduğu resim karikatürlerini 12 Ekim' de Atatürk Kültür Merkezinde sergiledi.

İlk kez yağlı boya ve sprey malmeme kullanılarak hazırladığı grafik karikatürlerle yerel - evrensel

sorunlara görüş ve öneri getirmeye çalışmış. Sergide yeni hazırladığı karikatür kitabını da imzalayan sanatçı, bunun yanı sıra ikibin elli adet lades kemiğinden oluşturduğu Afrodit heykelini de sergiledi. Susuzlu bu heykele atık maddelerin değeri ve değerlendirilmesine dikkat çekmek için yedi yıl önce çalışmaya başladığını, sonuçta güzel bir yapıt oluşturduğunu belirtti.

HALK - DANSLARI

DÜNYA LİSTELERARASI HALK DANSLARI

Dünya Listelerarası halk dansları yarışmasına Kıbrıs' tan Bekirpaşa Lisesi katıldı.

İzmirde 7- 11 Eylül tarihlerinde yapılan yarışmada dördüncülük alan Bekirpaşa Lisesi Halk dansları ekibi, Dünya Folklor Birliğine de resmen üye kabul edildi. 13 - 20 Eylül' de Yalova Festivaline katılan ekip, başarılarını çok iyi bir ekip çalışmasına bağlıyorlar.

TÜRKİYE ÜNİVERSİTELER ARASI HALK OYUNLARI FİNALİ

Türkiye Üniversitelerarası halk oyunları finali bu yıl K. Kıbrısta Ekim ayında Atatürk Spor Salonunda gerçekleşti. Finallerde Türkiye' nin 19 Mayıs Yıldız Teknik, Van 100. yıl, Ankara Gazi, Gaziantep, Karadeniz, Hacetepe, Çukurova ve İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Halk Oyunları Ekipleri katıldı. Ekipler final öncesinde bir yürüyüş gerçekleştirerek başkentlilere gösteriler sundular.

MAGOSA İNEGÖL ŞENLİKLERİNDE

II. İnegöl Şenliklerine Gazi Mağosa Halk Dansları topluluğu ikinci kez katıldı. Topluluk, şenlikte büyük ilgi topladıklarını belirtti.

*Bu sayının çıkmasında katkıda
bulunan aşağıdaki kuruluşlara
teşekkür ederiz.*

*Top Shop
Birinci Ticaret Şti.
Repa Ltd.
Anıl Spor
İnce Elektronik
M. Damdelen Ltd.
İnce Gümrükleme
Işıl Reklam*

